

Divrej Tora

SEMOT

ŠABAT 18. SIJEČNJA 2025. - 18. TEVETA 5785.

Svaka se teškoća lakše prebrodi kada se s njom ne suočavamo sami.

Faraon je poznao ovu duboku istinu i zloupotrijebio je kako bi produbio patnju Klal Jisraela. Kad mu se Moše obratio s molbom da Židovskom narodu omogući predač od ropstva kako bi otišli služiti Hašemu, on na to nije reagirao povećavanjem očekivane kvote cigli, već je zadržao iste kvote no uskratio im je opskrbu slamom za izradu cigli. (Šemot 5:1-8). Faraon je shvaćao da ako se faraonu obraćamo za "uslugu", Židovski narod ga smatra poslodavcem koji pruža podršku i koji je spreman udovoljiti potrebama i željama svojih zaposlenika. Da bi to promijenio, odlučio je ne samo da nam nametne više posla, već se i povukao iz suradnje na tom poslu. To bi nam zauzvrat znatno otežalo obavljanje bilo kakvog posla jer bismo se osjećali izoliranima i posve prepuštenima sami sebi.

U svjetlu toga posebno je značajno primijetiti kako je Klal Jisrael dorastao ovom izazovu. Tora (5:14, Raši) bilježi

kako su židovski službenici koje su faraonovi nadzornici postavili da osiguraju isporuku kvota na sebe prihvatili udarce tih nadzornika kako bi zaštitili one koji su im povjereni od faraonova gnjeva. Dakle, u momentu kada je faraon radio na tome da se osjećamo tako usamljenima u našim poteškoćama, mi smo se međusobno podržavali, osiguravajući da nikada ne budemo, niti se osjećamo usamljenima.

Ovu je misao iznimno važno upamtiti, pogotovo u ova teška vremena. Najvrjednije što možemo učiniti jedni za druge nije nužno rješavati tuđe probleme ili obavljati posao umjesto njih. Prava je pomoć dijeljenje tereta, nastojanje da razumijemo s kojim se poteškoćama drugi nose i ne ostaviti ih da se sami s time bore.■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen - prva alijsa - 17 p'sukim - 1,1-17

Š'mot započinje veznikom **vav** da poveže rođenje Židovske nacije s temeljem kojeg su postavili patrijarasi u knjizi B'reišit. Jakovljeve sinove se s ljubavlju ponovno nabraja. Početni broj od "70 duša" ponavlja se kako bi nam se predočio nevjerovatn pri rast naroda čak i pod ugnjetavanjem Egipta.

Početne riječi *sedre*/knjige Š'mot čine početna slova izraza *V'hajav adam lilmod š'najim Mikra v'ehad targum* - Čovjek je obavezan da preispita tekst Tore dvaput, a prijevod jednom. Baal HaTurim je proširio ovu kraticu i na slijedeće dvije riječi. Njegova cijela rečenica glasi: "Onaj koji uči sedru 2+1, lijepo je pjevajući, zaslužiti će dug život."

Završna slova početnih riječi (*sofei teivot*) mogu se razmjestiti tako da tvore riječ *T'hilim*. Kad je Izraelski narod u nevolji (igra riječima s imenom Egipta - *Micrajim*), oni će upotrijebiti *T'hilim* da im pomogne usmjeriti njihove molitve B-gu, i tako zaslužiti izbavljenje.

Novi kralj "koji nije znao za Josefa" smatra Židovski narod opasnošću i poduzima mjere da ih porobi i demoralizira. (Interesantno, on je prvi koji nas naziva narodom - "Am Bnei Jisrael", zgodno zvuči, zar ne?) On čak daje uputu babicama da ubiju mušku novorođenčad prilikom rođenja kako bi spriječio razvoj ovog "potencijalnog neprijatelja" (ili da eliminira potencijalnog izbavitelja Naroda). One odbiju izvršiti njegov nalog i spase živote dječaka.

Va't'hajena et haj'ladim... "i one su dale život dječacima". Midraš kaže da babice ne samo da su prkosile faraonu time što nisu ubijale dječake, nego su bile odgovorne i za spa-

šavanje onih koji bi možda umrli pri porodu.

Prirodno je da neke bebe ne prežive rođenje. Babice su bile zabrinute da će, ako se dogodi da imaju mrtvorođenčce, izgledati kao da su izvršili faraonove naredbe. Njihove su molitve bile uslišane i čudom nijedno dijete nije umrlo. Tako im se pripisuje ne samo pomoć pri rađanju, već i davanje života nekim bebama.

Postoji istovjetna ideja o noći Izlaska. Kaže se da se čak ni uobičajene smrti koje se mogu očekivati u velikoj populaciji nisu dogodile u noći Izlaska, da ne bi umanjile čudesnu prirodu te noći.

I zagorčavahu im život... *Trope* (napomene u Tori) na te riječi izgledaju neopravdano veselo za tako tužne riječi. Gaon iz Vilne ističe "sretan" ishod neuobičajeno okrutnog ugnjetavanja Egipćana, naime, da je B-g, kao reakciju na prekomjerno postupanje Egipta, skratio naše vrijeme ropstva na 210 godina, od izvorno prorečenih 400 godina. To je bilo učinjeno tako da se vrijeme počelo brojati od rođenja Jichaka, a ne otkako je Jaakov sišao u Egipat. Na to možemo gledati kao na slatki *haroset* na gorkom *maroru*.

G'matrija

Faraon se bojao: *Hava nithakma lo pen jirbe* - Napravimo plan da se ne poveća broj stanovnika... Numerička vrijednost ovog izraza je $12 + 523 + 36 + 130 + 217 = 918$. Faraon je htio smanjiti broj stanovnika, B-g ima drugačiji plan: *Vajomer lahem Elokim p'ru u'r'vu...* - i B-g im je rekao: Budite plodni i množite se = $257 + 75 + 86 + 286 + 214 = 918$.

Isto tako, kad prvi plan nije uspio (da babice ubiju mušku djecu), faraon naređuje: *Kol haben hajilod*

ha'j'ora tašli huhu... svako muško koje se rodi mora biti bačeno u rijeku. G'matrija ove fraze je $50 + 57 + 55 + 221 + 771 = 1154$. Ovaj plan također nije uspio. Kao što Mišlej kaže (19, 21) "Mnogo je misli u srcu čovjeka, ali B-žji plan prevlada", *va'acat Hašem hi takum* = $566 + 26 + 16 + 546 = 1154$.

(Napomena: Nevjerojatna stvar o g'matrijama R. Auerbacha z"l je da se on koristi isključivo riječima teksta bez stiskanja i širenja koje obično nalazimo u g'matrijas.)

Levi - druga alijsa - 15 p'sukim - 1,18-2,10

Kada Faraon uvidi da nije postigao svoj cilj, on naredi da se sva muška novorođenčad (kako Židovska tako i nežidovska) utope. Izraelski narod, u tim nepodnošljivim uvjetima, čudom i dalje jača.

Amram ponovo bude s Joheved i rodi se muško dijete. Kada ga više nije bilo moguće skrivati (neki kažu da se Moše rodio tri mjeseca prerano, da su Egipćani znali kada je vrijeme poroda za Joheved; zato ga je mogla skrivati samo ta tri mjeseca), Joheved pripremi vodonepropusnu košaru i pusti ga niz rijeku pod budnim nadzorom njegove sestre.

Bat Par'o pronade Mošea, te pošalje Mirjam da dovede dojilju za uplakano dijete koje očito ne želi da bude podojeno iz egipatskih grudi. Mirjam dovede Joheved, Moševu majku, koja preuzima Mošea sve dok dijete ne bude odbijeno od prsa.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Od tog trenutka nadalje, Mošea odgaja *Bat Par'o* (Batja) u kraljevskoj palači. Ona mu daje ime Moše.

Egipatski astrolozi pročitali su u zvijezdama da se uskoro ima roditi izbavitelj Izraela. Oni su predložili sistematsko utapanje sve muške novorođenčadi (i nežidovske, pošto nisu bili sigurni iz kojeg će naroda izbavitelj doći). Kada je Moše zaplovio u košarici Nilom, astrolozi su izvijestili Faraona da je izbavitelj Izraela "bačen u rijeku". Kao rezultat ovog ne baš preciznog čitanja zvijezda, Faraon je povukao naredbu da se dječake ima utapati.

Na izraz: *vajeileh iš...* I muškarac (iz kuće Levijeve) otide... Baal Haturim ističe da se ta fraza ponavlja još samo jednom, u knjizi o Rut: *vajeileh iš mi'Beit Lehem Jehuda...* U oba slučaja, to rezultira izbaviteljem Izraela. U našem slučaju, Mošeom. U *Megilat Rut*, praocem Mašijaha ben Davida.

Š'liši - treća aliya - 15 p'sukim - 2,11-25

Vrijedi spomenuti da je mnogo značajnih događaja ukomponirano u ovih 15 *p'sukim*. Moše izađe da vidi što se događa sa Židovskim narodom. Ubija nekog Egipćanina koji je tukao Židova. Prekida borbu između dvojice Židova (Datana i Avirama). Oni su vidjeli kako on ubija Egipćanina i prijavili ga Faraonu. Moše bježi u Midjan gdje spašava Jitroove kćeri od opasnosti. Uzima Ciporu za ženu. Ona rađa sina, Geršoma. U međuvremenu, ugnjetavanje Egipta uvelike se intenzivira. Ljudi na to reagiraju zazivajući B-ga. I On također reagira ...

Ukoliko netko traži *p'sukim* koji govore o veličini Mošea Rabeinu, on mora uključiti *pasuk* koji nam govori da je "otišao svojoj braći". On je odrastao u faraonovoj palači. Ali,

Židovi su mu bili braća. To je materijal za vođu. Postoje i drugi *p'sukim* koji djelomično definiraju Mošea Rabeinu, ali ovo je svakako jedan od njih.

Moše je rekao *ahein noda hadavar*, prema tome, stvar je poznata. Sfat Emet u ovim riječima vidi snažnu pouku musara za nas. Kad bi se dva Židova međusobno tukla, kada bi Židovi Faraonu prijavljivali drugoga, onda je stvar očita - zašto Židovski narod proživljava teži egzil od drugih naroda.

R'vi'i - četvrta aliya - 15 p'sukim - 3,1-15

Moše napasa Jitroove ovce. Anđeo mu se ukaže iz "grma koji gori ali ne sagorjeva". Moše oklijeva, B-g ga poziva. On kaže Mošeu da je čuo vrisku naroda i da će ih izvesti iz Egipta i dovesti ih u Zemlju mlijeka i meda.

Moše pita "zašto ja?" B-g uvjerava Mošea da će on biti s njim i da će kao dokaz božanske naravi njegove misije, Moše dovesti narod natrag na "to mjesto" (Sinaj) da "služe B-gu" (i prime Toru). Nadalje, Moše treba narodu "ponovo predstaviti" B-ga.

Moše pita B-ga što da kaže narodu kad im dođe s B-žjom zapovijedi. B-ži se odgovor proteže kroz 9 *p'sukim* (3,14-22). B-g sebe predstavlja kao *E'h'je Ašer E'h'je* (Alef-Hei-Jud-Hei je jedno od 7 imena B-žjih koje se ne smije uništiti.) B-g daje Mošeu detaljne upute o tome što treba reći narodu. On govori Mošeu kako će reagirati narod i kako će reagirati Faraon. Govori mu o pošasti i o "prijateljskoj" reakciji egipatskog naroda.

R. Auerbach z"l je u ovom dijelu pronašao skriveni numerički nago-vještaj. U tih 9 *p'sukim* nalazi se 169 riječi koje se sastoje od 676 slova.

676 = 26 na kvadrat, a 169 = 13 na kvadrat. Kratak odgovor na Mošeovo pitanje je 26-13, tj. *HaŠem Ehad*.

Hamiši - peta aliya - 24 p'sukim - 3,16-4,17

Proročanstvo kod grma se nastavlja ... B-g kaže Mošeu: (a) da okupi starješine Izraelove i kaže im da će ih B-g izvesti iz Egipta i dovesti ih u zemlju Izraela, (b) starješine će pratiti Mošea da iznese zahtjev Faraonu za puštanjem na slobodu, (c) Faraon neće pristati, (d) Ja ću udariti Egipat i onda će vas oni poslati iz zemlje, (e) Egipćani će "posuditi" Izraelskom narodu mnogo stvari.

Moše pita: "Na temelju čega će mi vjerovati?" B-g daje Mošeu tri znaka da ih izvede Faraonu i narodu. Moše još uvijek ispituje B-ga zašto baš on. B-g se razljuti na Mošea što je posumnjao u njegov izbor vođe. B-g obavještava Mošea da će mu Aharon pomoći u ovim pitanjima. Moše dobiva uputu da sa sobom ima svoj poseban štap kad se predstavlja narodu i Faraonu.

Raši citira R. Yehoshua b. Korcha, koji objašnjava da kad god Tora koristi izraz "B-ži gnjev", nalazimo da je meta tog gnjeva kažnjena. U ovom slučaju, slava koja bi trebala pripasti samo Mošeu, djelomično je prenesena i na Aharonu. U ovom stihu, Aharon je identificiran kao Levi.

Moše je izvorno trebao biti rodonačelnik loze Kohanima. Kao posljedica njegovog višestrukog oklijevanja da od B-ga prihvati svoju misiju, *Kehuna* je predana Aharonu i njegovim potomcima, a Moše je trebao biti Levi. Stih u Divrei HaJamim to potpuno objašnjava kada kaže: "A u Mošea, čovjeka B-žjeg, njegovi sinovi (potomci) će se nazvati imenom plemena Levijeva."

"Vrati se u Egipat jer ljudi koji su

(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija

tražili tvoj život su umrli." Raši - postali su siromašni i više nisu imali moć. Možda su i zapravo umrli? GR"A ukazuje na riječ *ha'm'vakšim*, a ne na prošlo vrijeme. Oni su još uvijek tu negdje (Datan & Aviram).

Štap - *hamate*. Baal HaTurim kaže da postoji / postojao je običaj pisara da se na *tef* u riječi štap stave krune Tore. Ovo stoga, da se kaže da je Moše bio deveti pravednik koji je u ruci imao čudotvorni štap. (Pirkei Avot nam kaže da je štap bio jedna od stvari stvorenih u momentu razgraničenja između šest dana stvaranja i prvog Šabat B'reišita.) Prethodnih 8 su: Adam, Hanoh, No'ah, Šem, Avraham, Jichak, Jaakov, Josef.

Midraš kaže da je Moše imao nekoliko imena - Jered, Hever, J'kutiel, Avigdor, Avi-Soho, Avi-Zanu'ah, Tovia, Heiman, Š'maja.

Midraš nam, nadalje kaže da su ga od svih njegovih imena zvali samo imenom Moše - čak i B-g - kako bi se odalo čast dobrom djelu one koja ga je našla i spasila iz vode - Bat Par'o.

Šiši - šesta alijsa - 14 p'sukim - 4,18-31

Moše se vraća Jitrou i kaže mu da mora ići svojoj braći. Jitro otpošalje Mošea na put.

Riječi koje je Jitro uputio Mošeu, *Leh l'salom* (Idi u miru) postale su standardni pozdrav među Židovima (i drugima) kroz generacije. Gemara nam kaže da pazimo da ne kažemo *Leh b'salom*, nego da kažemo *Leh l'salom*. Gemara objašnjava da kada je Jitro Mošeu rekao *Leh l'salom*, Moše je otišao i bio uspješan. Kada je David HaMeleh rekao *Leh b'salom* Avšalomu, zadesila ga je katastrofa (Avšaloma). *Leh b'salom* se koristi kao oproštaj od pokojnika na sprovodu.

B-g kaže Mošeu da nema opasnosti za njega da to učini.

Moše uzme svoju ženu i sinove i vraća se u Egipat. B-g Mošea podsjeća na znakove koje treba upotrijebiti pred Faraonom, i da Faraon neće poslušati, te da će on (Moše) reći Faraonu da ako ne oslobodi narod, B-g će ubiti njegovog prvenca.

Na putu, Cipora obreže svog sina. Komentari objašnjavaju da Moše nije obrezao svog sina Eliezera zbog opasnosti na putovanju kada je netko svježe obrezan, niti je odgodio svoj povratak u Egipat, što bi bilo opiranje B-žoj zapovijedi. Čini se da je bio u zabludi time što ga nije obrezao, jer mu je život bio u opasnosti sve dok Cipora nije obavila obrezivanje.

B-g kaže Aharonu da pođe u susret Mošeu. Moše ispriča Aharonu sve što se dogodilo. Oni okupe starješine i Aharon im govori što će se dogoditi. Ljudi povjeruju u ono što čuju i poklone se B-gu.

Š'vi'i - sedma alijsa - 24 p'sukim - 51-61

"A nakon toga, Moše i Aharon odu" k Faraonu i rekoše mu: "Pusti moj narod da ode ..."

Primijetite da starješine nisu spomenute. Raši nam govori da su starješine jedan po jedan "nestajale" (u strahu od Faraona) dok je svita išla Faraonu, sve dok nisu ostali samo Moše i Aharon. Tako će biti i na Sinaju. Starješine su ostale u podnožju gore, a Aharon i Moše su uzašli. (Tada je Aharon stao, a Moše je sam nastavio do vrha.)

Faraon to odbija, pitajući tko je taj B-g Izraelov. On tada povećava breme narodu (koji očito ima previše slobodnog vremena, jer traže trodnevni dopust). Vođe naroda nose teret novih propisa i žale se Fara-

onu. Faraon krivi Mošea, narod reagira gnjevom i nezadovoljstvom. Moše kaže B-gu da su njegovi naponi bili kontraproduktivni. B-g kaže da ćeš **sada** ti (Moše) vidjeti što će B-g učiniti Faraonu ...

B-g objašnjava Mošeu da je ovaj "neuspjeh" uvod u veliki Izlazak. Gemara kaže da "Ben David (Mošijah) neće doći sve dok ... ljudi neće očajavati za izbavljenjem". (Postoje mnoge varijante kako je ta tvrdnja izrečena u Gemari, ovo je tek jedna od njih.) Evo "dokaza" te tvrdnje: B-g kaže da je **sada** (a ne prije, dok su ljudi još imali nade) *Geula* spremna doći, jer su ljudi bili toliko razočarani ishodima posljednjeg posjeta Faraonu.

Maftir čine posljednja 3 p'sukim.

Haftara 23 p'sukim - Ješajahu 27,6-28,13, 29,22-23

Kao što *sedra* pripovjeda o Jaakovljevoj obitelji u egzilu, tako prorok govori o egzilu Naroda Izraelovog. U *sedri* se nalazi B-žje proročanstvo Mošeu Rabeinu kod Gorućeg grma, o izbavljenju Izraela, Stajanju kod Sinaja koje će uslijediti, te ulasku u Zemlju kojom teku mlijeko i med. U *haftari* se nalazi proročanstvo da će doći dan kada će se oglasiti Veliki šofar, i svi će se izgnanici sakupiti gdje god bili razasuti, i doći će da služe Vječnom i poklone mu se u Jeruzalemu. *Sedra* govori o Prvom izbavljenju; *haftara* pak, o Potpunom izbavljenju. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Pravedni ne-Židov

Za svojim Šabatnim stolom ispričujte neke priče o suvremenim pravednim ne-Židovima. Usporedite dileme s kojima se suočavaju i njihova djela spasenja, s onima s kojima se suočavaju likovi u paraši Šemot, poglavlja 1-2.1

Raspravite: Što je to što čini "pravednog ne-Židova"?

- Prema mnogima, "מִלֵּיֶדֶת הָעֵבְרִית" nisu bile židovske babice, nego egipatske babice za Židove. Ako je tako, odakle su skupile hrabrost da se usprotive faraonu?
- Što omogućuje nekome da se suprotstavi vlastitom narodu i pomogne strancu?
- Što mislite, o čemu je farao-nova kći razmišljala kad je spašavala bebu Mošea?
- Misлите li da biste bili spremni riskirati svoj život da spasite nepoznatog ne-Židova?

Uzimanje zakona u svoje ruke

Mnogi hvale Mošea zbog ubojstva egipatskog nadzornika i smatraju ga nenadmašnim borcem za pravdu. Međutim, drugi ga osuđuju zbog pretjerane reakcije ili uzimanje

zakona u svoje ruke. S kim se slažete? Je li Moše bio u pravu ili u krivu kad je ubio Egipćanina?

Ostala pitanja za razmišljanje vezana uz ovo:

- Kada je dopušteno da uzmete zakon u svoje ruke?
- Je li vam dopušteno/zabranjeno/obavezno postupiti protivno zakonu u slučaju kada je zakon pokvaren?
- Je li opravdano "pretjerano reagirati" ako je svrha probuditi ljude iz mrtvila ravnodušnosti?
- Je li dopušteno kazniti nekoga za nešto što će učiniti ili bi mogao učiniti u budućnosti?

Moše i Cipora

Tora ne daje mnogo pojedinosti o Moševom obiteljskom životu. Je li to bio model koji bi trebalo slijediti ili je njihov obiteljski život trpio zbog mnogih Moševih odgovornosti kao vođe?

Još neka pitanja koja treba razmotriti:

- Kako je Moše mogao oženiti Ciporu, Midjanku? Kakva su bila njezina vjerska uvjerenja u to vrijeme? Koja su bila Mošeova? Ako je to doista bio

"mješani brak", kakve je učinke to imalo na potomstvo?

- Je li Cipora pozitivno ili negativno utjecala na Mošea?
- Kada je Moše poslao Ciporu i njihovu djecu natrag u Midjan i zašto? Je li to bio razvod, razdvajanje ili nešto treće? Je li ova odluka bila opravdana?

Ogrezlo srce

Kroz početak Knjige Šemot čitamo kako je faraon tvrdoglavo odbijao pustiti Djecu Izraelovu. Tora to pripisuje Hašemovom otvrdnjavanju njegovog srca.

- Možete li se sjetiti primjera suvremenih "faraona" koji slično odbiju kapitulirati pred neizbježnim porazom, iako znaju da će to dovesti do uništenja ili patnje njihovih naroda? Što vodi ove suvremene ličnosti da "otvrdnu svoja srca"? Mogu li se ogrezla srca biblijskih likova objasniti na isti način?
- Ima mnogo događaja koje pripisujemo Hašemu, govoreći: "bila je to B-žja ruka" ili slično. Jesu li svi takvi događaji zaista čudesno B-žje djelovanje ili su to prirodni događaji koje mi pripisujemo Hašemu? Ako je u pitanju potonje, zašto onda govorimo o njima kao o djelovanju Hašema?
- Seforno objašnjava da je svrha otvrdnjavanja faraonovog srca bila da mu se osigura prilika da se istinski pokaje. On naglašava kako Hašem ne pravi razliku između Židova i ne-Židova, već im daje jednake prilike za promjenu. Misлите li da je dar pokajanja univerzalan ili ne? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Uvod u Sefer Šmot

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Je li Sefer Šmot jednostavno nastavak Sefer Breišita - ili postoji nešto što ga čini jedinstvenim?

Na primjer, jesu li Deset zapovijedi i zakoni Paršat Mišpatima uključeni u ovu knjigu samo zato što su dani 'prvi' - ili bismo trebali tražiti tematsku vezu između tih zakona i priče o Izlasku?

Kako naš niz šiura počiva na pretpostavci da svaki "sefer" [knjiga] HUMAŠA [= pet 'knjiga'] nosi jedinstvenu temu, započet ćemo našu studiju o Sefer Šmot s pokušajem da identificiramo njegovu primarnu temu. Nakon toga ćemo razmotriti tu temu u našem proučavanju svakog pojedinog poglavlja ili cjeline.

U našem proučavanju Sefera Breišit, upotrijebili smo ovaj pristup kako bismo otkrili njegovu glavnu temu "behira" – tj. kako i zašto je B-g izabrao Avrahama Avinu da postane praotac nacije koja će čovječanstvu donijeti Ime B-žje. U tim smo šiurima pokazali kako nam je ta tema pomogla da razumijemo dublje značenje svake priče i tijekom njezinih događaja. Sada, u našem proučavanju Sefera Šmot, koristit ćemo sličan pristup.

Stoga započinjemo našu studiju brzinskim pregledom Sefera Šmot, u pokušaju da pronademo ne samo njegovu temeljnu temu, već i njegovu tematsku vezu sa – i razliku od – Seferom Breišit.

Sadržaj

Da bismo identificirali zajedničku temu bilo koje knjige, korisno je prvo napraviti popis njezinih glavnih tema, a zatim razmisliti o tome što te teme povezuje.

Pogledajmo što se događa kada ovaj pristup primijenimo na Sefer Šmot.

Ako se ograničimo na raspravu o najopćenitijim kategorijama, mislim da bi se svi složili sa sljedećim sadržajem za Sefer Šmot:

1. "Jeciat Micraim" (Izlazak/ poglavlja 1-17) [uključujući putovanje na Har Sinai]
2. "Ma'amad Har Sinai" (B-goobjava / poglavlja 18-24) [uključujući micvot Paršat Mišpatim]
3. "Miškan" (Šator / pogl. 25-31) [B-žja zapovijed da se izgradi Miškan]
4. "Het ha'Egel" (griješ sa zlatnim teletom/ pogl.

32-34) [uključujući priču o drugim luhot]

5. "Izgradnja Miškana" (njegova konstrukcija/ pogl. 35-40) [zaključno s "šehinom" koja prebiva na njemu]

Stoga, da bismo identificirali glavnu temu cijele knjige, moramo tražiti temu koja sve ove teme povezuje zajedno.

Rambanov pristup - Galut & Geula

Ramban, u svom kratkom uvodu u Sefer Šmot, pokušava učiniti upravo to, dakle, identificirati zajedničku temu za cijelu knjigu. [Preporučuje se da prvo pročitate ovaj Ramban.]

Nakon definiranja Sefera Breišit kao "sefera ha'jecira" [knjige stvaranja svijeta i naroda Izraela (a time i obrazaca njegove povijesti)], Ramban nastavlja objašnjavati zašto Sefer Šmot počinje pričom o Jeciat Micraim:

"... nakon što je dovršen Breišit, određen je poseban sefer da opiše prvi "galut" [egzil] kako je konkretno određeno u Sefer Breišit [vidi 15,13-16] i izbavljenje Bnei Jisrael iz tog GALUTA..." (vidi Rambanov uvod u Šmot 1,1)

Nakon što je objasnio zašto Sefer Šmot započinje s 'izbavljenjem iz progonstva' (kako je prorečeno u Sefer Breišit), sljedeće Ramban mora objasniti progres u Sefer Šmot od Jeciat Micraim do Ma'amad Har Sinai, te zatim do Miškana:

"... i GALUT nije gotov sve dok oni [Bnei Jisrael] ne dođu na trag na razinu svojih predaka... te čak i kada budu oslobođeni iz Egipta, njih se još ne smatraju izbavljenima, jer još uvijek lutaju pustinjom ... Ali jednom kada stignu do HAR SINAJA da prime Toru i podignu MIŠKAN, i B-žja šehina prebiva nad

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šmot**

njima - tada ponovo dolaze na razinu svojih predaka... i tada se smatraju potpuno IZBAVLJENIMA..."

Obratite pažnju na to kako Ramban shvaća koncept "geule" [izbavljenja] kao nit vodilju **čitavog** Sefera. To mu omogućuje da identificira zajedničku nit za različite teme Jeciat Micrajim, Matan Tora i Miškana. Iako bi se moglo raspravljati o Rambanovim zaključcima, on za pretpostavku jasno uzima - kao što smo to učinili i mi u našem uvodu - da postoji potreba da se prouči svaki "sefer" u potrazi za njegovom objedinjujućom temom. Naime, Ramban započinje svoj komentar o svakom "seferu" HUMAŠA na vrlo sličan način, tj. pokušajem da identificira njegovu temu i tako objasni njegov tijek teme.

U našoj studiji Sefera Šmot, slijedit ćemo smjer sličan Rambanovom, pokazujući kako sve različite priče u Sefer Šmot imaju zajedničku temu (iako ćemo možda doći do ponešto drugačijeg zaključka). Međutim, našu studiju započinjemo malo se više usredotočujući na njegovu tematsku povezanost sa Seferom Breišit.

Od Bereišit do Šmot

Lako možemo razumjeti zašto Sefer Šmot započinje s pričom o Jeciat Micrajim, budući da se čini da ta priča nastavlja narativ iz Sefera Breišit. Međutim, ako Sefer Šmot tek nastavlja priču iz Sefera Breišit, zašto je potrebno otpočeti novu knjigu?

Kao pomoć za razjašnjenje po čemu se te knjige razlikuju, uzmimo da je Sefer Breišit B-žji '**veliki plan**', dok Sefer Šmot možemo shvatiti kao prvu fazu njegove '**implementacije**'.

Drugim riječima, proces "behira" - koji se pojavio kao glavna tema Sefera Breišit - može se promatrati kao B-žji glavni plan za stvaranje posebne nacije koja će jednog dana predstavljati Njega i posvetiti Njegovo Ime. Tako je knjiga započela s glavnim razlogom zašto je B-gu potreban ovaj narod (poglavlja 1-11), nakon čega je slijedio Njegov izbor predaka tog naroda - stoga su tu priče o Avrahamu, Jichaku i Jaakovu - koje se fokusiraju na zavjetna obećanja i koja će točno djeca biti odabrana (poglavlja 12-50). Ova 'faza planiranja' dolazi do završetka kada su sva Jaakovljeva djeca ne samo odabrana, već i ujedinjena (nakon događaja u vezi "mehirat Josef") - i 'sjeme' ove nacije posijano je u zemlji Egipatskoj.

Na Sefer Šmot se može gledati kao na prvi stupanj u B-žjem provođenju ovog plana.

Prisjetite se B-žjeg uvodnog obećanja Avrahamu Avinu da će postati "goj gadol" - veliki narod (vidi 12,1-3). To je

'plan' - dakle, Sefer Šmot počinje objašnjavajući KAKO su Bnei Jisrael postali taj veliki narod (Šmot 1,1-6).

Prisjetite se također da je u svom savezu s Avrahamom Avinu ("brit bein habetarim" / vidite 15,13-18), B-g prorekaio razdoblje 'ropstva i ugnjetavanja u stranoj zemlji'; stoga prvo poglavlje Sefera Šmot nastavlja s pričom o tome kako je počelo to porobljavanje (vidi 1,7-20). U priči o Izlasku koja slijedi (Šmot, poglavlja 2 do 15), B-g ispunjava tu sljedeću fazu tog saveza kažnjavajući njihovog tlačitelja i izbavljajući svoj narod iz Egipta.

Sljedeća velika tema Sefera Šmot je "Ma'amad Har Sinai" - koja proizlazi izravno iz priče o Jeciat Micrajim - jer da bi se ispunio B-žji veliki plan, Bnei Jisrael moraju primiti skup zakona koji će ih učiniti posebnim narodom. Kako bi ih pripremio za taj trenutak preobrazbe, na njihovom putu od Egipta do gore Sinaj zbivaju se različiti događaji (vidi Šmot poglavlja od 14 do 17). Po njihovom dolasku na Sinaj, savez je finaliziran i dan je prvi skup zakona, kao što je opisano u poglavljima u Šmot od 18. do 24. [U našem detaljnom proučavanju, također ćemo istražiti tematsku vezu između "brit Sinai i "brit mila" ("Iehijot lha l'Elokim - vidi Breišit 17,7-11).

Od ove točke nadalje, logiku koja stoji iza napredovanja tema u Seferu Šmot postaje teže utvrditi. Uzimajući u obzir da Bnei Jisrael stižu na Har Sinaj kako bi primili cijelu Toru, očekivali bismo da će Sefer Šmot zabilježiti SVE micvot koje su primili u to doba. Umjesto toga, Sefer Šmot bilježi samo NEKE od tih micvot ("dibrot" & Paršat Mišpatim), a zatim se primarno fokusira na micvot koje se odnose na Miškan, dok su ostale zapovijedi dane na Har Sinaju zabilježene na drugim mjestima u HUMAŠU - tj. u Vajikra, Bamidbar i Devarim.

U našem proučavanju Sefera Šmot, morat ćemo objasniti zašto je samo jedna cjelina tih micvot (tj. zakoni u Paršat Mišpatim) zabilježena u Sefer Šmot; a potom razmotriti zašto se fokus pomiče isključivo na zakone o Miškanu.

Na primjer, u svom komentaru na Šmot 25,1, Ramban objašnjava zašto se konkretno Miškan (poglavlja 25 do 31) pojavljuje kao sljedeća glavna tema - jer Bnei Jisrael je sada potreban simbol njihovog posebnog odnosa s B-gom. Miškan će podsjećati Am Jisrael na njihove zavjetne odgovornosti; dopustiti narodu da se približi B-gu i pokazati (sebi i drugim narodima) kako B-g prebiva u njihovoj sredini.

Naši šiurim također će raspravljati o Rašijevom pristu-

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Va'jehl: Uvod u Sefer Šmot**

pu, ističući zamršene tematske veze između Miškana, Ma'amad Har Sinai i grijeha sa zlatnim teletom ["Het ha'egel"].

U svjetlu događaja "het ha'egel", javlja se ozbiljna sumnja u samu mogućnost ovog posebnog odnosa. Sefer Šmot opisuje kako je taj prvi savez prekinut, te kako i zašto se sklapa novi savez koji mora uključivati B-žje atribut milosrđa (vidi Šmot poglavlja 32 do 34). Nakon toga, Miškan je konačno podignut i B-žja prisutnost prebiva s Njegovim narodom (poglavlja od 35 do 40), što je znak da je odnos popravljen.

Kada Sefer Šmot dođe do svog zaključka, sve je spremno za ono što bi trebala biti sljedeća faza B-žjeg velikog plana – tj. Bnei Jisrael bi trebali otputovati s Har Sinaja do Kanaana i naslijediti zemlju. Zašto se to ne dogodi, pojaviti će se kao primarna tema u našoj studiji o Seferu Bamidbar.

Na temelju ove tematske postavke, uvodni šur (na Paršat Šmot) raspravljat će o značaju B-žjeg "hitgaluta" Moše Rabeinu kod gorućeg grma, dok će se šurim na Paršat Va'era & Paršat Bo usredotočiti na Mošeovu misiju da pripremi Bnei Jisrael za njihovo izbavljenje. Naš šur na Paršat Bešalah raspravljat će o potrebi raznih događaja koji se odvijaju tijekom putovanja Bnei Jisrael od Egipta do Har Sinaja. U Paršijot Jitro & Mišpatim raspravljat ćemo o dijalektičkoj prirodi događaja u Ma'amad Har Sinaj, kao i o posebnoj prirodi micvot u Paršat Mišpatim i njihovom značaju za savez. Konačno, naši šurim od Paršat Teruma do Paršat Pekudei usredotočit će se na konceptualni odnos između Miškana, Ma'amad Har Sinai i "Het haegela".

Kao i obično, korisno je učiti uz pomoć Koren Tanacha (ili sličnog Tanaha). To će vam puno olakšati ustanovljavanje tijeka predmeta i tema od 'paršije' do 'paršije'.

2. dio

Korištenje sažetaka

Zaključujemo naš uvodni šur donoseći primjer kako 'sažetak' tijeka 'paršijot' može poslužiti kao izvrstan alat za proučavanje, osobito koristan kada tražite središnju temu u bilo kojoj cjelini.

U sljedećoj tablici prvo navodimo svaku 'paršiju' u Paršat Šmot - i dodjeljujemo joj kratki naslov za opis primarne teme.

Nakon toga, pokušat ćemo ovaj popis pretvoriti u

skicu, uzimajući u obzir kako tematski napreduje.

[To će pomoći pokazati kako Paršat Šmot 'priprema teren' za nadolazeće događaje u Sefer Šmot, kao što je objašnjeno u našem uvodnom šuru.]

PARŠIJA

TEMA

1,1-7	Bnei Izrael se umnoži, postaje narod u Egiptu. (poveznica Sefera Breišit sa Seferom Šmot)
1,8-22	Počinja ropstvo i njegove nevolje
2,1-22	Rođenje i rani život Mošea Rabeinu [do njegovog dolaska u Midjan]
2,23-25	B-g čuje vapaj Bnei Jisrael
3,1-4,17	B-žji "HITGALUT" MOŠEU NA "SNEH" [Moše dobiva svoju MISIJU i pojašnjenja].
4,18-26	Moše napušta Midjan kako bi ispunio svoju misiju.
4,27-4,31	Moše se sastaje sa starješinama, kako bi obavijestio narod o njihovom predstojećem izbavljenju
5,1-3	Moše i Aharon odlaze faraonu, tražeći dopuštenje da služe B-gu u pustinji
5,4-6,1	Čini se da je misija izazvala kontraefekt; Faraon im udvostručuje posao. [Poglavlja od 6 do 14 opisuju kako je završena njegova misija!]

Razvoj do Gorućeg grma

Pretpostavljamo da bi se priča o B-žjem "hitgalutu" [objavi] Moše Rabeinu kod gorućeg grma trebala smatrati vrhuncom Paršat Šmot, jer će se misija koju Moše dobiva kod "sne-a" - da izvede Bnei Jisrael iz Egipta - pojaviti kao primarna tema prve polovice Sefera Šmot, dok prva dva poglavlja služe kao važan kontekst za taj "hitgalut".

Objasnimo kako i zašto:

Prisjetite se iz naših šurim na Sefer Breišit kako je njegova primarna tema [proces "behira"] napredovala sa svakim "hitgalutom", tj. svaki put kada je B-g razgovarao s Avot. Na primjer, u B-žjem prvom "hitgalutu" Avrahamu Avinu, On je uveo koncept posebnog naroda. U svakom sljedećem "hitgalutu" Avot polako su se otkrivali detalji B-žjeg budućeg odnosa s tom nacijom.

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šemot**

Na sličan način, vidjet ćemo kako je primarna tema Sefera Šmot prvi put predstavljena u B-žjem prvom "hitgalutu" Moše Rabeinu kod gorućeg grma (vidi 3,1 >4,17).

Budući da je ovaj "hitgalut" opisan tek u trećem poglavlju, prva dva poglavlja Sefera Šmot služe kao 'kulise' za njih:

- Prva paršija u Sefer Šemot (1,1-7) objašnjava kako su Bnei Jisrael postali NAROD u zemlji Egiptu, ispunjavajući tako B-žje obećanje Jaakovu u posljednjem "hitgalutu" u Sefer Breišit (vidi 46,3-4 i šiur na Vajigaš).
- Sljedeća paršija (8-22) opisuje kako je počelo porobljavanje, kao što je prореčeno u "brit bein ha'btarim" (15,13-15).
- Prva 'paršija' u drugom poglavlju (2,1-22) opisuje kako B-g priprema svoje izbavljenje pričom o rođenju Mošea Rabeinu sve dok on ne pobjegne u Midjan.
- U posljednjoj 'paršiji' (2,23-25), rečeno nam je kako izbavljenje konačno započinje, kada B-g čuje vapaje Bnei Jisraela zbog ugnjetavanja.

Pozornica je sada pripremljena za B-žji uvodni "hitgalut" Mošeu Rabeinu u trećem poglavlju, gdje će on dobiti svoj zadatak da izbavi Bnei Jisrael iz Egipta i dovede ih u Obećanu zemlju.

Da bismo bolje razumjeli razvoj tema u ovoj ključnoj 'paršiji', sada demonstriramo još jedan alat - koji je također koristan kada proučavate HUMAŠ. Uzimamo pojedinačnu 'paršiju' i dijelimo je na paragrafe, a zatim pravimo sažetak kako bismo lakše pratili kako se razvija.

Sljedeći sažetak organizira cijelu ovu 'paršiju', tj. od 3,1 do 4,17 - ističući njen razvoj tema:

1. UVOD

A.	3,1-3	Moše primjećuje 'gorući grm'
B.	3,4-6	B-g se predstavlja Mošeu

2) MISIJA

A.	3,7-8	B-g je čuo njihov vapaj, stoga dolazi: da ih izbavi i dovede u Izrael.
B.	3,9-10	Moše je zadužen da ode faraonu i izvede Bnei Jisrael iz Egipta

3) PITANJA I POJAŠNJENJA (odnosno: kako izvršiti ovu misiju)

A.	3,11-12	Kako mogu otići faraonu i izvesti ih
B.	3,13-22	Što točno da kažem Bnei Jisrael i faraonu
C.	4,1-9	Zašto (i kako) bi mi trebali vjerovati
D.	4,10-17	Kako, konkretno, mogu biti Tvoj glasnogovornik

Objasnimo:

Prvo, B-g se predstavlja Mošeu Rabeinu (I) a potom mu objašnjava misiju i njenu svrhu (II).

U **središtu** ovog sažetka nalazi se B-žji zadatak Mošeu da izvede Bnei Jisrael iz Egipta (II-B).

Na kraju se Moše odaziva na ovaj zadatak postavljajući nekoliko pitanja o tome kako će izvršiti svoju misiju (III).

B-žja poruka kod Sne-a

Koja je bila svrha "hitgaluta" kod gorućeg grma? Kao što ćemo razmotriti u našem šiuru na Paršat Šemot, ono je učinilo mnogo više od pukog pružanja informacija Mošeu Rabeinu. Umjesto toga, B-g će Mošeu dati vrlo složenu zadaću, dok mu objašnjava njezine ciljeve i svrhu.

U našim šiurim na Paršat Šmot i Paršat Va'era, objašnjavamo o čemu se radi u ovoj zadaći, uz napomenu da Moše zapravo dobiva DVOSTRUKU zadaću.

Nakon toga, vidjet ćemo kako će sljedeći skup paršijot (poglavlja 6-17) opisati kako Moše zapravo dovršava ovu zadaću.

Šemot: Pusti moj narod - prijevara ili misija?

Je li molba Mošea Rabeinu 'Pusti moj narod da ide' bila samo OBMANA?

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šemot**

Koliko god to apsurdno zvučalo, Rašbam tvrdi da je to jedini način da se objasni priča u Seferu Šemot!

U ovotjednom šiuru otkrivamo podlogu za ovu odvažnu Rašbamovu interpretaciju, dok sami dolazimo do sasvim drugačijeg zaključka.

Uvod

Od mladosti nam je priča o Izlasku toliko poznata da rijetko obraćamo pažnju na detalje te priče iz Tore. Međutim, kada se pažljivo pročita prvih četrnaest poglavlja Sefera Šemot (kao što to čini Rašbam), priča koja se razvija sasvim je drugačija od onoga što se uobičajeno pretpostavlja.

U prvom odjeljku našeg šiura, razmotrit ćemo priču o Izlasku u Bibliji kako bismo dokazali Rašbamovu osnovnu tvrdnju - da Moše **nikada, ni jedan jedini puta**, nije zatražio od faraona da oslobodi Bnei Jisrael od ropstva, ili da odu u zemlju Izrael. Umjesto toga, svaki put kad Moše ode faraonu i zahtijeva 'Pusti moj narod da ide', on samo traži dozvolu da dopusti Bnei Jisrael trodnevno putovanje da služe svom B-gu u pustinji.

Nakon toga moramo objasniti zašto Moše nikada ne kaže faraonu 'cijelu istinu' i zašto je sve to dio B-žjeg glavnog plana.

U drugom dijelu šiura, pokazat ćemo kako ova analiza služi kao temelj za Rašbamov zaključak da je ovaj 'glavni plan' samo 'obmana'.

U trećem odjeljku propitkivat ćemo ovaj zaključak i ponuditi drugačiji pristup koji će nam pomoći da bolje shvatimo teološko značenje cijelog procesa Izlaska.

Sloboda vjeroispovjesti ili oslobođenje od ropstva

Sasvim je razumljivo zašto se izreka 'Pusti moj narod da ide' obično shvaća kao molba za oslobođenje od ropstva. Na kraju krajeva, ovo je bila molba koju je Moše ponavljao faraonu gotovo svaki put kad bi se susreli. Nadalje, blagdan Pesaha, kada se prisjećamo događaja kod Izlaska, obično se povezuje sa oslobođenjem od ropstva ['zman heruteinu']. Stoga je sasvim logično da ljudi Mošev zahtjev da faraon 'pusti svoj narod' razumiju kao zahtjev za slobodom.

Međutim, kada pažljivo analiziramo priču o Izlasku u Bibliji, postaje sasvim jasno da Moše postavlja potpuno drugačiji zahtjev, koji se više odnosi na 'slobodu vjeroispovijesti' nego na 'oslobođenje od ropstva'.

Dokazati to prilično je zamorno, no vrlo jednostavno.

Sve što trebamo učiniti je pratiti zaplet koji se odvija u Sefer Šemot, prateći svaki put kada Moše Rabeinu ide faraonu da postavi zahtjeve u ime Bnei Jisrael.

Mošev zahtjev faraonu

Kako bismo bili temeljiti, započnemo našu analizu tako što ćemo najprije propitati B-žje izvorne upute Moše u vezi s njegovom zadaćom kod faraona, kako je objašnjeno Moše kod gorućeg grma:

*"...Tada ćete vi i starješine otići kralju Egipta i reći mu: B-g Hebreja je došao i rekao nam - moramo krenuti na **putovanje od tri dana hoda u pustinju da prinesemo žrtve našem G-spodu**" (vidi 3,18).*

Dok pregledavate ovaj pasuk i njegov kontekst, zapazite kako ovaj zahtjev faraonu ne spominje bilo kakav zahtjev za oslobađanje od ropstva. Umjesto toga, Moše je upućen da zahtijeva od faraona da dopusti Bnei Jisrael pravo da služi svom B-ga u pustinji (na mjestu udaljenom tri dana od Egipta).

I to je upravo ono što Moše čini kada prvi put odlazi faraonu. Pažljivo pogledajmo kako Tora u petom poglavlju opisuje to prvo sučeljavanje:

*"Poslije su došli Moše i Aharon i rekli faraonu: Ovako je rekao B-g Izraelov, pusti moj narod da ode i **služi mi u pustinji**. [Faraon odbija.] A oni su odgovorili: B-g Hebreja nas je pozvao da se krenemo na **trodnevni put do pustinje** kako bismo mogli **prinijeti žrtvu našem B-gu, da nas ne udari 'deverom'** (kugom) ili **'herevom'** (mačem)." (5,1-3)*

Primijetite još jednom da sve što nalazimo je Mošev zahtjev da se dopusti Bnei Jisrael da služi B-gu u pustinji; ni više ni manje!

No, moramo obratiti pažnju i na utjecaj završne fraze ovog pasuka - "da nas ne udari **deverom** ili **herevom**". Moše upozorava faraona da će, ako ne dopusti Bnei Jisrael ovo putovanje da služi svom B-gu u pustinji, uslijediti teška B-žja kazna i mnogi ljudi - Egipćani i Hebreji - mogu umrijeti od 'devera' ili 'hereva'. Dakle, Mošev zahtjev podrazumijeva da bi moglo biti na 'korist' egipatskog naroda - dopustiti Bnei Jisrael ovaj 'kratki predah' za služenje svom B-gu u pustinji. [Pogledajte Ibn Ezra & Hizkuni na 5,3.]

Ishod ovog prvog susreta je katastrofalan po Izraelski narod, jer faraon ne samo da je odbio ovaj zahtjev, već je bio toliko ljut zbog toga da im je udvostručio količinu posla (vidi 5,4-10).

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šemot**

Unatoč tome, B-g ponovno zapovijeda Mošeu da ode faraonu i još jednom zatraži da im da dopuštenje da mu služe u pustinji. Ovaj put će, međutim, B-g Mošeu dati određenu 'moć' izvođenjem čuda čija će svrha biti uvjeriti faraona da njegovo upozorenje shvati ozbiljno.

Ova pozadina nam može pomoći da bolje shvatimo B-žje objašnjenje svrhe Deset zala, kada je iznosi Mošeu u sedmom poglavlju. Kao odgovor na faraonovu izjavu kojom odbija: "lo **jada'ti** et Hašem" [nikada nisam čuo za tog B-ga] (vidi 5,2), B-g objašnjava Mošeu da će svrha pošasti biti da uvjere faraona da B-g Hebreja doista postoji i da će On donijeti pošasti ako ga Njegov narod ne bude štovao:

"A faraon vas neće poslušati, pa ću dići Svoju ruku na Egipat, i izvest ću narod uz velike kazne - "**ve-jad'u** Micrajim ki Ani Hašem" - tako da će Egipat znati da sam ja B-g" (vidi 7,4-5).

Bit će potrebno deset pošasti da konačno uvjere faraona da je njemu u interesu da dopusti Bnei Jisrael da služe svom B-gu; ipak, kada faraon konačno dopusti Bnei Jisrael da idu (nakon desete pošasti), to je bilo samo zato da bi štovali svog B-ga. Na naše iznenađenje, faraon nikada nije dao Bnei Jisrael oslobođenje od ropstva, ili dopuštenje da odsele! Niti su Bnei Jisrael to ikada tražili.

Da bismo dokazali ovo tumačenje, trebamo samo zapaziti kako Moše upućuje svako pojedino upozorenje faraonu prije nego što započne pošast. Na primjer, prije prve pošasti, B-g upućuje Mošea:

"Idi i nađi se s faraonom ujutro... i reci mu: Hašem, B-g Hebreja me poslao k tebi sa zahtjevom Pusti moj narod da ide i **štuje me u pustinji**, a gle, ti tek trebaš poslušati. Ovako govori G-spod, ovom (pošasti) ćeš spoznati da sam ja B-g..." (vidi 7,14-17).

Zatim, u svakoj sljedećoj pošasti nalazimo gotovo identično uvodno upozorenje: "**šlah et ami** - Pusti moj narod da ode - **ve-ja'avduni ba-midbar** - kako bi Me mogli **štovati** u pustinji", [ili ...]

Vidite 7,16 (prva pošast); 7,26 (druga pošast); 8,16 (četvrta pošast); 9,1 (peta pošast); 9,13 (sedma pošast); i 10,3 (osma pošast). [Imajte na umu da pošasti 3, 6 i 9 nemaju nikakvo prethodno upozorenje.]

Dok razmatrate ove pesukim i njihov kontekst, primijetiti ćete i da je to sve što Moše traži. Ni jedan jedini puta on nije čak ni nagovijestio faraonu da Bnei Jisrael planiraju otići zauvijek!

Pregovori i još pregovora

Ovo nam tumačenje također može pomoći da razumijemo razne pregovore koji se događaju između Mošea i faraona tijekom Deset zala. Ako pratite njihove razgovore, vidjet ćete da su usredotočeni SAMO na ovo pitanje trodnevnog putovanja u svrhu štovanja B-ga, a NIKADA na 'pravo iseljavanja u Palestinu'.

Navedimo nekoliko primjera koji pokazuju tijek tih pregovora. Primijetite kako faraon polako pristaje na Mošev zahtjev (da dopusti Bnei Jisrael da štuju B-ga u

(nastavak sa 11. stranice) **Rabbi Monachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šemot**

pustinji).

Prva runda pregovora:

Nakon 'makat arov' (četvrte pošasti), faraon se konačno povukao. On daje Bnei Jisraelu dopuštenje da štuju svog B-ga, ali ne u pustinji, već **unutar** zemlje Egipta (vidi 8,21-23). Ali još jednom, obratite pozornost na to kako Moše odbija ovaj prijedlog iz tehničkih razloga. Moše tvrdi da kada bi Bnei Jisrael prinosili žrtve u zemlji, lokalno stanovništvo Egipta bi ih 'kamenovalo'. Stoga Moše inzistira na tome da Bnei Jisrael može štovati B-ga samo u pustinji.

Faraon tada pristaje dopustiti kratko putovanje u pustinju, ali ne trodnevno putovanje:

"A faraon reče: poslat ću vas da možete štovati svog B-ga u PUSTINJI, ali ne idite predaleko..." (vidi 8,24).

Međutim, kada je ta pošast završila, faraon je još jednom otvrdnuo svoje srce i prekršio svoje obećanje (vidi 8,25-28). Iako je faraon očito zabrinut oko davanja dopuštenja Bnei Jisrael da odu, on nikada ne optužuje Mošea da on možda planira bijeg! Isto tako, sam Moše nikad ne spominje mogućnost da se ne vrate. [Kasnije u širu raspravu ćemo čega se to faraon boji.]

Druga runda:

Kasnije, nakon što je Moše upozorio na nadolazeću pošast skakavaca, faraonove vlastite sluge zahtijevaju da napravi ustupak Mošeu (vidi 10,7). Kao odgovor, faraon ulazi u novu rundu pregovora s Mošedom koji na kraju dolaze u slijepu ulicu oko pitanja TKO može otići. Moše inzistira da čak i žene i djeca idu s njima, dok faraon samo muškarcima dopušta da odu (vidi 10,7-11).

Opet, obratite pozornost na razlog Mošeovog inzistiranja na dopuštanju ženama i djeci da se pridruže; ne zato što odlaze zauvijek, već - "jer svi članovi obitelji trebaju štovati B-ga" (vidi 10,9). On nikada ne kaže faraonu da svi moraju otići jer čitav narod planira useliti u Erec Kanaan. Svi Mošeovi razni 'izgovori' podrazumijevaju da se on planira vratiti.

Treća runda:

Naposljetku, nakon devete nevolje ['hošeh'], faraon vodi posljednju rundu pregovora. Ovaj put, on je spreman dati dopuštenje čak i da žene i djeca odu, ali ne i njihove ovce i goveda (vidi 10,24-25). Još jednom, Moše se suprotstavlja s 'tehničkim razlogom', tvrdeći da sve životinje moraju poći, jer nisu sigurni koju će vrstu životinja B-g tražiti za žrtvu (vidi 10,26!).

Ukratko, u svakoj fazi ovih pregovora, Moše dosljedno odbija svaki ustupak ili kompromis, inzistirajući na tome da SVI moraju otići. Ipak, unatoč brojnim prilikama, NIKADA niti ne sugerira da planiraju otići zauvijek. Isto tako, koliko god se faraon odlučno držao svog tvrdog stava, on NIKADA ne postavlja sumnju da Bnei Jisrael možda odlaze zauvijek.

Čak i nakon desete pošasti!

U Torinom opisu Izlaska (nakon Desete pošasti / vidi 12,29-36) nalazimo uvjerljiv dokaz za ovo tumačenje. Obratite pažnju na faraonovu trenutnu reakciju kada čuje izvještaje o smrti egipatskog prvorođenca:

"... i on [faraon] pozva Mošea i Aharona noću i reče: Ustanite i otiđite... i IDITE ŠTOVATI svog B-ga - "ke-daberhem" - kao što ste (izvorno / u 5,3) tražili!

Čak i svoje ovce i goveda povedite sa sobom, kao što ste tražili (u 10,26), i BLAGOSLOVITE I MENE..." (vidi 12,31-33).

Deseta pošast pobudi faraona da spozna da se Mošeovo prvobitno upozorenje o 'deveru' ili 'herevu' (vidi 5,3) zapravo obistinilo. Sada konačno on popušta pred posljednjim Mošeovim zahtjevom - dopušta im da povedu svoje ovce i goveda sa sobom na svoje putovanje u pustinju. (Prisjetite se, na tome je propao posljednji krug pregovora.)

Ne samo da faraon dopušta Bnei Jisrael trodnevno putovanje da prinesu 'korbanot', on čak traži da se Moše tamo moli za njega (da napravi MIŠEBERAH za njega - vidi 12,32 "u-berahem gam oti")!

Jasno, čak i nakon desete pošasti, faraon daje Bnei Jisrael samo dopuštenje da štuju B-ga u pustinji! I to iz vrlo jednostavnog razloga - to je jedino što je Moše ikada

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Uvod u Sefer Šemot**

tražio!

Ovo također objašnjava zašto cijeli egipatski narod poziva Bnei Jisrael da ode što je prije moguće (vidi 12,33-35). Žele se pobrinuti da Bnei Jisrael mogu prinijeti žrtvu svom B-gu što je prije moguće - čime će ova užasna pošast biti okončana (vidi 12,33). Ovo lijepo objašnjava zašto Egipćani 'POZAJMLJUJU' ['va-jiš'alu'] Bnei Jisraelu svoje najbolje posuđe, kako bi ih potaknuli da odu što je prije moguće (vidi 12,35-36). Kako Bnei Jisrael samo uzimaju par dana 'godišnjeg odmora' kako bi štovali svog B-ga, Egipćani s punim pravom pretpostavljaju da će se oni nakon toga vratiti u Egipat - i donijeti natrag ono što su 'posudili'.

Tora koristi riječ 'posuđeno' da bi opisala ono što su Bnei Jisrael uzeli od Egipćana, jer upravo to su i učinili!

Posljednji 'trik'

Konačni dokaz za ovo tumačenje nalazi se u Paršat Bešalah gdje je faraon potpuno zapanjen kada sazna da su Bnei Jisrael 'pobjegli':

"I javljeno je kralju Egipta – ki BARAH ha-am – da je narod POBJEGAO..." (vidi 14,5).

E sad, ovaj pasuk ima smisla samo ako im faraon nije dao potpunu slobodu, nego samo dozvolu da privremeno iskažu štovanje B-gu u pustinji. Da ih je doista oslobodio, zašto bi se šokirao kad bi čuo da je narod 'pobjegao'?

No, prema našem tumačenju, faraon je šokiran iz suprotnog razloga – jer Bnei Jisrael NIJE otputovao u pustinju. Ovo može zvučati malo komplicirano, pa ćemo to objasniti pažljivim gledanjem ovih pesukim.

Prije svega, prisjetite se iz 12,37 i 13,17-18 da su Bnei Jisrael napustili Egipat putujući prema pustinji. Zatim, usred tog putovanja, B-g iznenada zapovijeda Mošeu da izvrši suprotan manevar.

"I B-g je rekao Mošeu, reci Bnei Jisrael da se OKRENU i postave logor... blizu Crvenog mora. [Kako bi] faraon rekao da lutaju zemljom (Egipatskom), jer ih je pustinja zarobila" (vidi 14,1-4)."

Drugim riječima, B-g zapovijeda Bnei Jisrael da se okrenu kako bi uvjerio faraona da oni ne idu u pustinju. Da su Bnei Jisrael nastavili svojim putem prema pustinji, faraon ne bi imao razloga progoniti ih. Uostalom, on želi da oni odu u pustinju da štiju svog B-ga, kao što su tražili. Upravo zato što oni NE ODLAZE štovati B-ga, nego se umjesto toga VRAĆAJU U EGIPAT i postavljaju logor uz Crveno more, faraon zaključuje:

"...što smo to učinili [prevareni smo!], jer oslobodili smo Bnei Jisrael njihovog ropskog rada!" (vidi 14,5).

Faraon tek sada shvaća da su Bnei Jisrael otišli iz ropstva. Što ga navodi na ovaj zaključak? Odgovor je prilično jednostavan.

Razmotrimo što su Bnei Jisrael učinili. Jasno je, oni nisu otputovali u pustinju (kao što su tražili). Međutim, oni se ni ne vraćaju svojim domovima u Gošen, tj. u svoje ropstvo. Niti putuju prema Erec Kanaanu. Umjesto toga, oni ostaju u Egiptu i postavljaju logor uz more. Pa što li to smjeraju?

Faraon dolazi do očitog zaključka. Bnei Jisrael su neizravno proglasili svoju neovisnost - u zemlji Egiptu! Stoga, radi svoje nacionalne sigurnosti, faraon mora odmah objaviti rat ovom buntovnom narodu (vidi 14,6-10). Ako on njih prvi ne napadne, oni će sigurno uskoro napasti njega. Uostalom, brojni su i naoružani (vidi 13,18).

Zapravo, to je bio najveći strah Egipta od samog početka. Podsjetimo se da je porobljavanje počelo jer su Bnei Jisrael postali toliko brojni da se Egipat bojao da će oni preuzeti njihovu zemlju (vidi 1,8-10, i Rasag, Raši i Ibn Ezra na 1,10)!

Faraonova odluka da ih napadne konačno dovodi do veličanstvenog izbjavljenja Bnei Jisrael na Crvenom moru. [O toj temi će se detaljno raspravljati u šiuuru na Paršat Bešalah.] To također objašnjava zašto Bnei Jisrael mogu zadržati razno posuđe koje su 'posudili' od Egipćana. Nakon što je Egipat objavio rat Bnei Jisrael, njihovi 'bankovni računi' su 'zamrznuti'.

Tu ne mogu biti dva načina. Ovo je 'priča o Izlasku' u Bibliji. Unatoč brojnim filmskim verzijama i popularnom shvaćanju da je 'Let My People Go' zahtjev za 'oslobađanjem od ropstva', u HUMAŠU je to jednostavno zahtjev za 'slobodom štovanja B-ga u pustinji'!

Svakako, ovo tumačenje otvara mnogo pitanja.

Prije svega, s deset zala 'u rukavu [ili štapu]', Moše je u poziciji da od faraona zahtijeva gotovo sve što poželi. Zašto bi tražio 'tri dana odmora' kad može tražiti potpunu slobodu?

Nadalje, što on dobiva time što ne govori 'cijelu istinu'?

(U drugom dijelu šiuura, prvo ćemo raspraviti o Rašbamovom pristupu ovom pitanju, pokazujući kako gornja analiza čini njegovu osnovu. Nakon toga ćemo predložiti vlastito objašnjenje.) ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag – 613 zapovijedi

U parši Š'mot ne pojavljuje se niti jedna od 613 micvos, pa ćemo nastaviti s razmatranjem općih principa.

Kratak pregled 14 pravila kojima se Maimonides koristio kao kriterijima pri sastavljanju svog popisa 613 micvos

Rambamov peti princip: Razlog za micvu nije micva

Ponekad nam Tora navodi razlog za micvu. On može zvučati poput zasebne micve, no on to nije. Na primjer, Tora govori o čovjeku koji se razvodi od svoje žene, a koja se potom ponovno vjenčava. Tora nam kaže da je, ukoliko se njezin drugi brak raspadne, on ne može uzeti natrag. Pnz 24,4. kaže: "Njezin prvi suprug, koji ju je otpustio, ne može je ponovno uzeti za ženu ..." Isti redak zaključuje: "Ne smijete donositi grijeh u zemlju ..." Ovo može zvučati kao zasebna micva, ali nije. To je razlog zapovijedi da se ponovo ne vjenča s njom.

Još jedan primjer: Levitski zakonik 19,29. zabranjuje nemoral govoreći: "Nemojte dopustiti da se vaše kćeri ponašaju promiskuitetno", a zatim "ne dopusti da zemlja postane pokvarena i puna izopačenosti". Potonji dio je objašnjenje početnog dijela, a ne zasebna zabrana.

Rambam daje još nekoliko takvih primjera, popraćenih dokazima iz Talmuda i Midraša da je njegova analiza točna. Na primjer, Talmud u Zevahim 16a navodi redak: "Neće napustiti Svetište, i neće prouzročiti da Svetište postane nečisto" (Levitski zakonik 21,12 – onaj o kojem se govori je Kohen Gadol koji prisustvuje sprovodu). Talmud izjednačuje izlazak s oskrnućem: onaj tko izlazi oskrnjuje, a onaj koji ne izlazi ne oskrnjuje. Iz toga vidimo da "ne oskrvni" zasigurno nije zasebna zabrana.

Maimonides zaključuje da je to princip u kojem su neki raniji sastavljači također pogriješili, no uračunavanje razloga za micve zasebno posve je neutemeljeno. Kada bi netko upitao kako se ispunjavaju ili krše "zapovijedi" poput, da se ne dovodi grijeh u zemlju, da se zemlju ne puni nemoralnošću, i da se ne prouzroči da Miškan postane okaljan (naša gornja tri primjera), ne bi bilo odgovora. Ako to nisu razlozi na kojima počivaju druge micvos, tada nema referentnog okvira za njihovo kontekstualiziranje.■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

- 60. Pozitivna je zapovijed gajiti naklonost prema svakom Židovu kao prema samome sebi**

kao što Pismo kaže, i ljubiti ćeš svog bližnjega kao samoga sebe (Va-jikra 19, 18). Stoga se prema tuđem fizičkom integritetu, imovini i dostojanstvu treba odnositi s jednakim poštovanjem kao prema vlastitima. Ako netko sebi pribavlja korist kroz tuđu sramotu, on nema udjela u svijetu koji dolazi. I u ovu pozitivnu naredbu uključena je [vjerska dužnost] sklapanja mira između čovjeka i njegovog bližnjeg.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu.

Negativne zapovijedi

- 153. Negativna je zapovijed ne raditi nikakvog posla na prvi dan Sukota**

kao što Pismo kaže, *Na prvi dan... nećeš raditi teškog posla* (Va-jikra 23,35).

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako vrijeme, kako za muškarca tako i za ženu.

- 154. Negativna je zapovijed ne raditi nikakvog posla na Š'mini Aceret (Osmi dan saborskog okupljanja)**

kao što Pismo kaže, *na osmi dan bit će svečani sabor za tebe... to je svečani sabor; nećeš raditi nikakvog teškog posla* (Va-jikra 23,36).

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako vrijeme, kako za muškarca tako i za ženu.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekone kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 7b

Apsorbiranje (nastavak)

Neke stvari se lakše ili teže apsorbiraju od drugih; za primjere vidi 64,18-19; 96,5; 121,1. Pritisak (kao kod rezanja nožem ili brušenja u mortu) čini da se povećava koliko duboko će se apsorbirati; vidi 94,7 i 96,1-3 kao i 10,1-3; 64,16; 89,4.

Čak i u slučajevima kada je zabranjena komponenta čini manje od 1/60 ukupne količine, ako je se može prepoznati ili odvojiti, mora je se ukloniti; i ako se drži za dopuštenu komponentu ili je po prvi puta ušla u dozvoljeni sastojak, ta je komponenta zabranjena i mora je se ukloniti ukoliko je se može prepoznati (69,11; 72,2-3; 73,6; 90,1; 92,2-4; 94,3, 98,4; 106,1-2). Kada dopušteni sastojak hrane bude zabranjen jer je sasvim pomiješan s drugim (vidi poglavlje 8a) ili ga je upio, smatra ga se potpuno zabranjenim čak i ako je apsorbirana količina manja od njegove zapremine (92,4; 98,5; 99,3,5; 106,1; 107,2), ali ako upije meso ili mlijeko, ne smatra ga se potpuno mesnim ili mliječnim (94,6). Ako neki predmet apsorbira nepoznatu količinu zabranjene hrane, smatra ga se potpuno zabranjenim (vidi 94,2), osim ako apsorpcija nije one vrste koja zahtijeva da se samo oljušti (98,4). Ako upije poznatu količinu zabranjene hrane, ne smatra ga se potpuno zabranjenim, osim ako je izrađen od keramike ili je također apsorbirao nepoznatu količinu

nu dopuštene hrane (98,5; vidi 92,5-7 i 94,6).

Dozvoljenu i zabranjenu hranu ne smije se zagrijavati zajedno u zatvorenom prostoru (kao što je pećnica), osim ako jedna od nije njih pokrivena ili se obje nalaze u posudama, a pećnica nije u potpunosti zatvorena, no ako dođe do toga, hrana ostaje dopuštena ako pećnica nije potpuno zatvorena osim ako jedna od namirnica nije pikantnog okusa ili smjesa sadrži čak i najmanju količinu zabranjene hrane, tada je zabranjena (90,2; 97,3; 108,1-2; vidi poglavlje 8a). Neka hrana apsorbira mirise čak i ako je njihov izvor pokriven; vidi 108,4. Isti se zakoni primjenjuju i na zagrijavanje hrane jedne za drugom ako prva uzrokuje nastanak pare u pećnici (108,1; vidi također 92,7-8; 93,1; 105,3). Kušanje zabranjene hrane zabranjeno je čak i ako je se ne proguta (108,5), ali pomirisati nije zabranjeno, osim ako nije zabranjeno ostvarivati korist od nje (108,7).

Predmet koji je došao u doticaj samo s hladnom, neusoljenom zabra-

njenom hranom, može se očistiti temeljitim pranjem (121,1), ali ako je apsorbirao zabranjenu hranu, ne smije se koristiti ni s hladnom, nesignalnom dopuštenom hranom, pa čak i nakon pranja. osim ako posuda nije zemljana (vidi 69,16; 94,7; 121,5). Ako predmet od metala, drveta ili kamena apsorbira zabranjenu hranu uz prisustvo vruće tekućine, apsorbirana hrana se može iz nje ukloniti uranjanjem u kipuću vodu najmanje 24 sata nakon apsorpcije hrane (91,5; 108,3; 121,2). Ako je do apsorpcije došlo uz zasićenost solju ili uz vruću tekućinu koja se više ne nalazi u posudi koja je bila na vatri, potrebno je samo ostrugati površinu predmeta na kojem je hrana ili tekućina došla s njom u doticaj; vidi 92,9. Ako je apsorbirala zabranjenu hranu zagrijavanjem bez prisustva tekućine (što uključuje i prženje), apsorbirana hrana iz nje može se spaliti zagrijavanjem do visoke temperature (97,2; 121,4-6). Ako je u pitanju nož, njega se može koristiti za hladnu hranu nakon što ga se temeljito očisti ili izbrusi; da bi ga se koristilo za vruću hranu, mora

ga se zagrijati na visoku temperaturu ili obrusiti pa uroniti u kipuću vodu (vidi 10,1-3; 64,17; 69,20; 89,4; 94,7; 121,7). Ovi zakoni se obrađuju i u Orah hajim 55,1-2; vidi 121,3. O postupcima čišćenja pribora koji je korišten sa zabranjenim vinom vidi poglavlje 10b.■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Misken, sakana, i sohen

Balashon - Hebrew Language Detective

Na početku Šemot, Izraelci su bili prisiljeni graditi *arei miskenot* ערי מסכנות - "gradove-skladišta" (Šemot 1,11).

Korijen סכן možemo naći u brojnim hebrejskim riječima koje sežu natrag sve do biblijskih vremena – neke su i danas u upotrebi, a neke nisu. Pogledajmo prvo različita značenja, a potom ćemo pokušati vidjeti jesu li povezane.

1) Glagol סכן (u *kal* formi) može značiti "bilo je korisno, imati pogodnosti". Ovo značenje nalazimo u Ijov 15,3, 22,2, 34,9, 35,3.

2) U *hifil* formi (הסכין), on znači "naviknut na to". Ovaj se oblik pojavljuje u Bamidbar 22,30, Tehilim 139,3, te Ijov 22,21.

3) Dobro poznata riječ *sakana* - סכנה "opasnost" ne pojavljuje se u *Tanahu* (često se pojavljuje u rabinskom hebrejskom). Ali se jednom pojavljuje kao *nifal* glagol u Koheletu 10,9 יסכן - "bit će povrijeđeni". U rabinskom hebrejskom nalazimo *piel* formu, koja ima značenje "izložiti se opasnosti". Derivacije uključuju *sikun* סיכון - "rizik" i *misukan* – מסוכן

koji je u Talmudu značio "u opasnosti" no u srednjevjekovnom hebrejskom je značio "opasno".

4) Imenicu *sohen* סוּחַן nalazimo u Ješajahu 22,15, a kao *sohenet* סוּחַנֶת u Melahim I 1,2,4. Ona se obično tamo prevodi kao "poslužitelj" ili "pratilac". U suvremenom hebrejskom, *sohen* znači "agent" a *sohnut* סוּחַנוּת je "agencija".

5) Riječ *misken* מִסְכֵּן znači "jadan, bijedan", a pojavljuje se u Kohelet 4,13;9,15-16. Imenica, *miskenu* מִסְכְּנָה - "siromaštvo" nalazi se u Devarim 8,9. Klein (u svom CEDEL) ističe da riječ "*mesquin*", definirana kao "zao, podao", svoje porijeklo ima u toj riječi:

Francuski, od talijanskog *meschino*, od arapskog *maskin*, (u v. arap. izgovara se *meskin*), 'siromašni, jadni, bijedni', koji je posuđenica iz hebrejskog ili aramejskog *misken* ili sirijskog *mesken*, 'siromašan', što su

možda posuđenice iz akadskog *muškenu*, 'prosjak, potrebit'.

6) Kao što sam gore spomenuo, *miskenot* znači skladište. Osim u Šemot, ova se riječ pojavljuje i u Melahim I 9,19, te u Divrei HaJaim II 8,4,6; 16,4;17,12 i 32,28.

Pa u čemu je povezanost tih riječi? Počnimo s Kleinom. Bez objašnjenja zašto, on stavlja glagole 1 i 2 pod istu natuknicu. Pretpostavljam da ako je netko u nečemu dobar, on je i "koristan" i "postane naviknut". On kaže da je to povezano s akademskim izrazom *sakanu ana* koji je nađen je u pismima iz Tel Amarne, a znači "brinuti se za". Na temelju toga on povezuje ovaj korijen sa *sohen*, koji se brine za narod/ljude.

Međutim, on također navodi da neki znanstvenici (vjerojatno Kutscher, koji je napisao poglavlje o tome) kažu da je *sohen* "povezan s akademskim *šaknu* (namjesnik provin-

(nastavak s 16. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Misken, sakana, i sohen**

cije)", a što je povezano sa *segan* – סגן u biblijskom hebrejskom upravljenjem postavljenim od vlasti, a u kasnijem rabinskom hebrejskom zamjenikom. On kaže da *šaknu* dolazi od *šakanu*, što znači "položiti, postaviti, imenovati", a to je srodno s hebrejskim " - שכן skrasiti se, stanovati". Za oba glagola on piše da su:

Šap'el oblici od כן (=biti, biti postavljen, biti uspostavljen), pa stoga doslovno znače 'prouzročiti da bude, prouzročiti da nastane, prouzročiti da uspostavi'.

(Drugi se ne slažu, pa vele da je *šaknu* u konačnici sumerskog porijekla.)

Klein tvrdi da je *miskenot* povezano također i sa שכן, pa daje sljedeću etnogenezu:

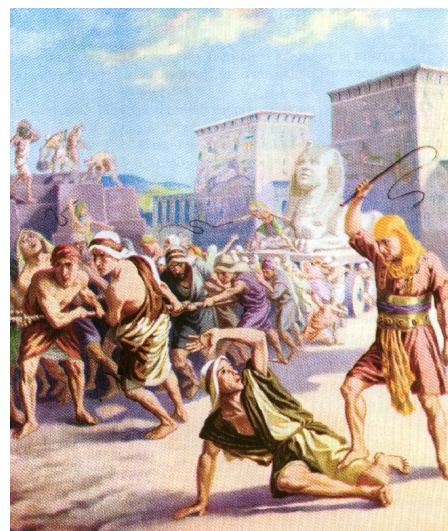
Vjerojatno posuđenica od akadskog *maškanu* (=skladište, spremište), od *šakanu* (= položiti, dati po-

log, pohraniti), koje je povezano s hebrejskim שכן (=on je obitavao, boravio).

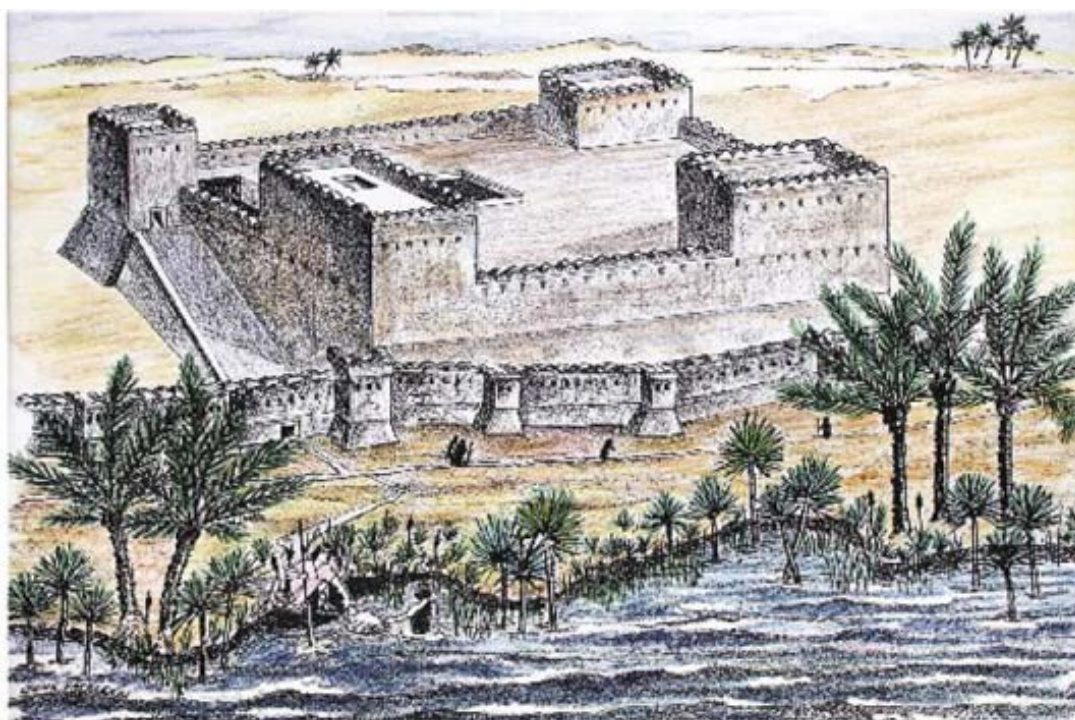
Međutim, on ne povezuje *misken* ili *sakana* sa bilo čim drugim.

Daat Mikra na Devarim 8,9 povezuje (5) i (6) ističući da su skladišta potrebna onda kada hrane nema u izobilju, i treba je davati u porcijama, kao što se daje siromašnim osobama.

Steinberg povezuje sva značenja pod zajedničkim naslovom "zabrinuti za potrebe svoga gospodara". Ova zabrinutost tjera osobu da nastoji svoj posao izvršiti na najbolji način da pomogne (1), i da bude vrlo pažljiva pri vršenju posla (2), te da bude svjesna opasnosti (3). Naravno, to je uloga *sohena*, siromašna osoba se brine za hranu, a hrana uskladištena u skladištu za dotičnu zemlju brine se za neku buduću

glad. On odbacuje nepotrebne komplikacije Geseniusa i Furst, kada mu je jasno da su riječi povezane. Njegovo je objašnjenje svakako čisto i primamljivo. Ali mislim da je na neki način, malo previše čisto, a i jezik se obično ne razvija na taj način. Zato sam sklon prihvatiti mišljenje kasnijih znanstvenika koji pokazuju različite izvore za različita značenja tog korijena.■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Najhrabrija žena u Faraonovoj palači

Paraša Šemot, prvi odjeljak u Knjizi Izlaska prelazi s priče o našim patrijarsima i njihovim obiteljima na priču o narodu. Ta priča otpočinje nećakama i patnjom. Faraon, egipatski kralj, zabrinut je zbog porasta populacije židovskog naroda u Egiptu i odlučuje ih porobiti. On prisiljava Hebreje, kako su u to vrijeme nazivali Židove, da sagrade gradove Pitom i Raamses. Ali Hebreji se i dalje množe, i Faraon se odlučuje na vrlo okrutno rješenje. Izdaje naredbu da se sva novorođena muška djeca, koja se rode hebrejskim ženama, bace u Nil.

Jedno od te djece koja su se našla u opasnosti od ubojstva bio je Mojsije, sin Joheved i Amrama. Sudbina Mojsija, koji će odrasti i postati vođa koji je izveo narod iz Egipta, trebala je biti jednaka sudbini svih ostalih hebrejskih dječaka rođenih u to vrijeme. Njegova majka, Joheved, sakrivala ga je tri mjeseca. Ali kada to više nije mogla, u očaju ga je položila u malu košaru i stavila je među trsku uz rub Nila, nadajući se da onaj tko pronađe bebu neće shvatiti da je to hebrejska beba i da će mu život biti spašen.

A tko je zapravo našao bebu? Ni manje ni više nego Faraonova kći. Egipatska princeza sa svojim je sluškinjama sišla do rijeke i odjednom

je naišla na malu košaru kako pluta na vodi. Ona je usvojila tu bebu i odgojila je, unatoč tome što joj je bilo jasno da je beba bila Hebrej kojeg je po zakonu trebalo ubiti. I tako je Mojsije - koji je trebao biti izbavitelj Židovskog naroda - odgojen u palači egipatskog kralja.

No, mi se želimo usredotočiti na jedan nevin stih koji opisuje te prve trenutke kada je Faraonova kći ugledala košaru s tromjesečnim Mojsijem:

"Faraonova kći je sišla da se okupa u Nilu, a njene djevojke hodale su uz Nil, i ugledala je košaru usred trske, i poslala je svoju sluškinju (amata), i ona ju je uzela." (Izlazak 2, 5)

Izraz "poslala je svoju sluškinju (amata)" hazal tumače na dva načina.

Rabi Juda i Rabi Nehemija se ne slažu (oko definicije riječi amata). Jedan kaže da to znači njezina ruka, a drugi kaže da to znači njezina sluškinja. (Babilonski Talmud, Sota 12)

Kasnije se objašnjava da je prema mišljenju da je to bila njena ruka, došlo do čuda i njena se ruka ispružila sve dok nije dosegla košaru i mogla ju je privući k sebi.

Pogledajmo korijen ove nesuglasice. Jedno mišljenje tvrdi da je iz-

vlačenje Mojsijeve košare iz Nila bilo učinjeno na čudesan način, dok drugo mišljenje tvrdi da je to učinjeno prirodno, tako što je poslala jednu od sluškinja. U stvarnosti, oba mišljenja imaju za cilj prenijeti važne poruke i oba su podjednako točna.

S jedne strane, osoba mora djelovati i kada se osjeća samom, bez B-žje pomoći. Kada je netko siguran da je njegov izbor moralan i ispravan, on mora poduzeti sve kako bi tu odluku proveo i učinio ispravnu stvar. Stoga, Faraonovu kćerku moramo prikazati kao osobu koja je postupila prirodno. Poslala je svoju sluškinju da izvuče košaru.

S druge strane, osoba može biti sigurna da će kada postupa pravilno, zaslužiti "sijata d'smaja" - pomoć s Nebesa. Možda nećemo dobiti čudo poput Faraonove kćeri čija se ruka produžila toliko da dohvati košaru. Ali pomoć s Nebesa ne moraju nužno biti čuda koja odstupaju od prirodnih zakona. Moramo vjerovati da kada ne očajavamo, kada činimo sve što je u našoj moći da postignemo prave ciljeve, da ćemo zaslužiti pomoć koju nismo očekivali.

Faraonova kći je jedna od hrabrih žena koje susrećemo u Parši Šemot, uz hebrejske primalje Šifru i Puu, Joheved i Mirjam. Tora je predstavlja kao uzor čija ju je suosjećajnost navela da se pobrine za Mojsija nasuprot okrutnim naredbama svog oca. Faraonova kći sjaji na nebu heroja zajedno s tisućama žena i muškaraca koji su hrabro odabrali slijediti svoju savjest i suprotstaviti se zlim zakonima. Bilo je takvih ljudi kroz povijest, mnogo takvih bilo je i tijekom godina Drugog svjetskog rata u Europi. Nazivamo ih "Pravednicima među narodima" i Židovski narod im je zauvijek zahvalan i uči iz njihovih altruističkih djela. ■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Jednostavan i kvalificiran

Na početku Knjige Izlaska valja razmisliti o tome što je Mošea (Mojsija) vinulo s položaja hrabrog građanina do nacionalnog vođe. Priča o Mošeovoj mladosti u Egiptu, u Tori je tek ovlašt dotaknuta. Da, govori se o njegovom rođenju i njegovom spašavanju iz Nila. Tora čak spominje njegov veliki oprez kada je ubio Egipćanina koji je udario Hebreja. Ali pripovijedanje tih priča na nas ne ostavlja dojam da je tim postupcima zaslužio B-žanski poziv. Govori se o tome kako je Moše zaustavio tučnjavu između dvojice Hebreja i kako je bio prisiljen pobjeći iz Egipta u midijansku pustinju zbog svog nepokolebljivog stajalište u pogledu kažnjavanja tih Židova koji su se svađali. Sve te priče pokazuju us trajnost, hrabrost i snagu. Ipak, nijedan od tih događaja nije povezan s B-žanskom objavom koja će Mošea probraziti u velikog duhovnog i proročkog vođu kakvog poznajemo.

Čak ni nakon događaja u kojem spašava Jitrovih sedam kćeri od zlih pastira, B-g ne govori, nema proglašenja Mošeove slave ili imenovanja za ulogu namijenjenu od B-ga. Hašem objavljuje Moševu veličinu u kontekstu vrlo jednostavne i mirne priče.

"Moše je čuvao ovce svog tasta Jitroa, odveo ih je u pustinju i stigao do B-žje gore, do Horeba. Anđeo B-žji mu se ukazao u plamenu vatre iz grma, i primijetio je da grm gori, ali ne izgara. Moše je gledao i analizirao taj prizor i upitao se: 'Zašto grm ne izgara?'" (Izlazak 3, 1-3). Tek u tom mirnom okruženju B-g je zavezao: "Moše, Moše," na što je Moše odgovorio: "Evo me." Kraj te priče je početak židovskog naroda.

Zašto je čin čuvanja ovaca pravo okruženje za tako veličanstvenu i B-žansku objavu? Koji se to nevjerovatan događaj dogodio dok je čuvao stada? Zašto se B-g nije ukazao Mošeu nakon njegovog hrabrog čina

ubijanja Egipćanina ili nakon što je prekorio dvojicu Hebreja koji su se tukli? Ne bi li takvo okruženje bilo pravi trenutak da ga se uvede u odaje proroštva i vodstva?

James Humes, čovjek koji je pisao govore za predsjednika Reagana, priča priču o mladom regrutu koji je bio unovačen u vojsku. Tijekom razgovora, narednik mu je postavio sljedeće pitanje: "Imaš li šest godina osnovnoškolskog obrazovanja?"

"Naravno, gospodine," odgovorio je regrut. "A i maturirao sam s pohvalama u srednjoj školi. Išao sam na Yale gdje sam diplomirao, a zatim sam nastavio poslijediplomski studij na Sveučilištu Columbia," i dodao je, "doktorirao sam političke znanosti na Harvardu." Narednik se okrenuo stenografu, nasmiješio se i rekao: "Stavi kvačicu u kućicu za pismen."

Midraš nam priča da je tijekom Mošeovog staža kao pastira, jedna od ovaca pobjegla. On je trčao za ovcom, doveo je natrag u stado i odnio je kući. B-g ga je gledao i rekao: "Čovjek koji brine za svoje ovce, brinut će se za svoj narod." To je bio čin kojim se Moše vinuo na položaj koji nam je poznat.

Smjeli i hrabri postupci mogu od-

ražavati odlike vođe, karakter i predanost. Ljudi misle da će ih samo ta junačka i odvažna djela izdići do veličine i slave. Tora nam kaže da nije tako.

Tora povezuje Mošev izbor za bogomdanog vođu s jednostavnim zadatkom čuvanja stada. Kvalifikacije koje B-g želi nisu nužno one koje ljudi opažaju. Često tražimo počasti, priznanja, postignuća i uspjehe koji su gotovo nadljudski. Hašem, s druge strane, cijeni jednostavno staranje o stadu, On voli brigu i pažnju prema jednostavnim Židovima. Možemo Mu donijeti poslovne životopise koji odišu briljantnošću, hrabrošću, srčanošću, ali Njemu to ne treba. On želi dosljednost, ljubav, suosjećanje i, možda najviše od svega, skromnu jednostavnost.

Moše je imao i te kvalitete. Upravo su te osobine suosjećanja, a ne silovite osobine napada na egipatskog nadglednika, odbijanja zlih pastira, ili kažnjavanja ratobornih Hebreja, bile odabrane da postave Mošea među vođe. Mi možemo biti smjeli i hrabri, ali bez suosjećanja za male stvari, bez poniznosti da pronađemo izgubljenju ovcu, možda smo jednostavno prekvalificirani.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Pretvoriti prokletstva u blagoslove

Postanak završava u gotovo mirnom tonu. Jakov je pronašao svog davno izgubljenog sina. Obitelj je ponovno na okupu. Josip je oprostio svojoj braći. Pod njegovom zaštitom, obitelj se naselila u Gošenu, jednoj od najbogatijih regija u Egiptu. Oni sada imaju domove, imovinu, hranu, Josipovu zaštitu i faraonovu naklonost. Sve je izgledalo kao da je to zlatno doba u povijesti Abrahamine obitelji.

Tada, kao što se često događalo, "Na vlast je došao novi faraon koji nije poznao Josipa." Događila se promjena u političkoj klimi. Obitelj je izgubila naklonost. Faraon je rekao svojim savjetnicima: "Pogledajte, izraelski narod postao je brojniji i snažniji od nas" – po prvi puta se riječ 'narod' koristi u Tori vezano uz Izraelce. "Postupimo mudro s njima da se ne umnože." I tako na snagu stupa čitav mehanizam ugnjetavanja: prisilni rad koji prelazi u ropstvo i postaje pokušaj genocida.

Ta je priča urezana u naše sjećanje. Pričamo ju svake godine, a njen sažetak spominjemo u molitvama svakog dana. To je dio onoga što znači biti Židov. Ipak, jedna fraza ističe se u cijelom tom narativu: "Ali što su ih više tlačili, oni su se još više množili, napredovali i širili se." To je, ništa više od samog tlačenja, također dio onoga što znači biti Židov. Što stvari postanu gore, to mi postajemo jači. Židovi su narod koji ne samo da opstaje, nego i raste u nevoljama.

Židovska povijest nije samo priča o Židovima koji preživljavaju katastrofe koje bi iskorijenile manje izdržljive skupine. To je i priča o tome

kako su se nakon svake katastrofe, Židovi obnovili. Oni su otkrili neki dosad skriveni rezervoar duha koji se napunio novim oblicima kolektivnog izražavanja kao nosioca B-žje poruke svijetu.

Možemo biti umorni i na rubu iznemoglosti, ali nećemo pustiti svog suparnika da ode sve dok nismo izvukli blagoslov iz tog susreta

Svaka tragedija stvorila je novu kreativnost. Nakon podjele kraljevstva koja je uslijedila nakon Salomoneve smrti, došli su najveći proroci, Amos i Hošea, Izaija i Jeremija. Iz uništenja Prvog Hrama i babilonskog izgnanstva izrodila se obnova Tore u životu naroda, započevši sa

Ezekielom i kulminirajući sa velikim obrazovnim programom koji su u Izrael vratili Ezra i Nehemija. Iz uništenja Drugog Hrama niknula je opširna literatura rabinskog judaizma, do tada sačuvana uglavnom u obliku usmene predaje: Mišna, Mišraš i Gemara.

Iz Križarskih ratova došla je Hasidei Aškenaz, sjeverno-europska škola pobožnosti i duhovnosti. Uslijed progona u Španjolskoj došao je mistični krug Cefata: lurijska kabala koja je na nov način inspirirala pjesništvo i molitve. Iz istočno-europskih progonstava i siromaštva iznikao je hasidski pokret i njegovo oživljavanje korijena judaizma kroz naizgled beskonačan niz priča i pjesama. A iz najgore od svih tragedija u ljudskom poimanju, iz Holokaušta, došlo je do rođenja države Izrael, najveće kolektivne židovske afirmacije života u više od 2000 godina.

Dobro je poznato da kineski ideogram za 'krizu' također znači i 'prilika'. Svaka civilizacija koja vidi blagoslov usred prokletstva, djelić svjetla u srcu tame, ima kapacitet da unutar toga izdrži. Hebrejski ide još jedan korak dalje. Riječ za krizu, *mašber*, također znači i 'stolica za rađanje djeteta'. U semantiku židovske svijesti upisana je ideja da je bol teških vremena kolektivni oblik truda žene koja rađa. Nešto novo se rađa. To je razmišljanje naroda o tome se može reći da "što su ih više tlačili, oni su se još više množili i širili."

Odakle je došla ta židovska sposobnost da pretvore slabost u snagu, nevolju u prednost, tamu u svjetlo? To seže do trenutka u kojem je

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Pretvoriti prokletstva u blagoslove**

naš narod dobio svoje ime, Izrael. Bilo je to tada, kada se Jakov sam u noći borio sa anđelom, te ga je u osvit zore njegov suparnik molio da ga pusti da ode. "Neću te pustiti dok me ne blagosloviš", rekao je Jakov. To je izvor naše osebnosti, karakteristične tvrdoglavosti. Možemo se boriti cijelu noć. Možemo biti umorni i na rubu iznemoglosti. Možemo se naći kako šepamo, kao Jakov. Pa ipak, nećemo pustiti svog suparnika da ode sve dok nismo izvukli blagoslov iz tog susreta. Pokazalo se da to nije bio samo malen i privremen postupak. To je postao temelj njegovog novog imena i našeg identiteta kao Izraela, naroda koji se 'borio s B-gom i čovjekom i nadvladao', to je narod koji sa svakim konfliktom i katastrofom postaje sve jači.

Podsjetio sam se te neobične karakteristike naroda kada sam 2015. godine čitao jedan članak u britanskim novinama. Izrael je u to vrijeme trpio val terorističkih napada u kojima su Palestinci ubijali nevine civile na ulicama i autobusnim postajama diljem zemlje. Članak je započeo riječima: "Izrael je nevjerojatna zemlja koja vrvi energijom i pouzdanjem, magnet za talente i ulaganja – kotao inovacija." Govorio je dalje o svjetskim postignućima Izraela u zrakoplovstvu, tehnologiji, sistemima navodnjavanja, softwaru, cyber sigurnosti, farmaciji i obrambenim sustavima.

"Sve to", piše dalje autor, "potječe od snage uma, jer Izrael nema prirodnih resursa i okružen je neprijateljskim susjedima." Zemlja je živi dokaz "snage tehničkog obrazovanja, useljavanja i dobrobiti prave vrste vojne službe." Pa ipak to ne

može biti sve, s obzirom na to da su Židovi uvijek nadmašivali sve, gdje god su bili i kada god im je bila pružena prilika. On daje razne mogućnosti objašnjenja: snagu židovskih obitelji, njihovu strast za obrazovanjem, želju za samozapošljavanjem, preuzimanje rizika kao stil života, čak i drevnu povijest. Levant je bio dom prvih svjetskih poljoprivrednih društava i prvih trgovaca. Možda je tada, tisućama godina unazad, poduzetnička narav upisana u židovski DNK. Međutim, autor na kraju zaključuje kako je to stvar 'kulture i zajednica'.

**'Ti se nalaziš u ovoj
situaciji, teškoj kakva jest,
zato što ima zadatak koji
moraš obaviti, vještina koju
moraš steći, snaga koju
moraš razviti.'**

Ključni element te kulture vezan je uz to kako Židovi odgovaraju na krize. Svakoj neprijateljskoj situaciji, oni koji su naslijedili Jakovljevu narav, kažu: "Neću te pustiti dok me ne blagosloviš." Tako su Židovi, suočivši se s Negevom, pronašli načine da pustinja procvjeta. Vidjevši neplodan, zapušten krajolik, oni su posadili drveće i šume. Suočeni sa neprijateljskim vojskama na njihovim granicama, oni su razvili vojne tehnologije koje su zatim upotrijebili za mir. Rat i teror prisililo ih je da postanu stručnjaci u medicini i vodeći u svijetu kad je riječ o suočavanju s posljedicama traume. Pronašli su način da svako prokletstvo pretvore u blagoslov. Povjesničar Paul Johnson je to lijepo sročio:

Kroz više od 4000 godina, Židovi

su se pokazali ne samo dobrima u preživljavanju, već i izuzetno sposobnima u prilagođavanju društvima među koja ih je sudbina pritisknula, te u sakupljanju svake ljudske blagodati koja je bila ponuđena. Nijedan narod nije bio plodniji u tome da se obogati siromaštvom ili da bogatstvo učini humanim, ili da nesreću preokrene na račun kreativnosti.

Ima nešto duboko duhovno, a istovremeno jako praktično u toj sposobnosti da se loši trenuci života preokrenu u poticaj za kreativnost. To je kao da duboko u nama neki glas kaže, "Ti si u ovoj situaciji, teškoj kakva jest, zato što postoji zadatak koji moraš obaviti, vještina koju moraš steći, snaga koju moraš razviti, lekcija koju moraš naučiti, zlo koje moraš otkupiti, krhotina svjetla koju moraš spasiti, blagoslov koji moraš otkriti, jer Ja sam te izabrao da daš svjedočanstvo ljudskoj vrsti da iz patnje mogu doći veliki blagoslovi ako se s njome nepokolebljivom vjerom dovoljno dugo boriš."

U vremenu u kojem nasilni ljudi čine tolike brutalnosti u ime B-ga milosrđa, izraelski narod svakodnevno dokazuje da to nije put B-ga Abrahama, B-ga života i svetosti života. Kadgod mi koji smo dio tog naroda padnemo u obeshrabrenje, i pitamo se hoće li ovo ikada prestati, moramo se sjetiti riječi: "Što su ih više tlačili, to su se više množili i širili." Narod o kome se tako nešto može reći može biti ranjen, ali nikada ne može biti pobijeđen. B-žji put je put života.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Rizici asimilacije

Postoje krize koje se razvijaju polagano i postupno, a postoje i one koje dođu nenadano, neočekivano i iznenade nas. Vidimo da je židovska povijest prepuna obje vrste poteškoća. Pad sjevernog kraljevstva Izraela - onoga od deset plemena - bio je iznenađan i neočekivan. Nedugo prije toga sjeverno je kraljevstvo Izraela bilo jedna od glavnih vojnih sila na tom području.

Uništenje Prvog hrama u Jeruzalemu i Judinog kraljevstva više od stoljeća kasnije bilo je dugotrajan proces, potpuno predvidljiv i predviđen. Iz današnje perspektive, može se reći da se na temelju povijesti antisemitizma u Europi, a posebno njegove virulencije u razdoblju između dva svjetska rata dvadesetog stoljeća, pojavu holokausta, premda možda ne i njegov opseg, također moglo predvidjeti.

Porobljavanje židovskog naroda u egipatskom ropstvu bilo je zasigurno nešto što je bilo neočekivano i nepredvidivo. Iako je židovski narod imao tradiciju od svog praoca Abrahama da će biti robovi u nekoj stranoj zemlji jedan duži vremenski period, oni očito nisu osjećali da je

Egipat ta zemlja i da će to biti u to vrijeme.

Naposljetku, Josip je bio spasitelj Egipta i Židovi su se osjećali komotno živjeti u Egiptu i, u određenoj su se mjeri, čak i integrirali u samo egipatsko društvo. Sve će to biti uzalud jer će se pojaviti faraon koji je odlučio da ne prizna Josipa, niti prošlost, te je svoj neopravdani gnjev usmjerio protiv židovskog stanovništva Egipta. I sve se to dogodilo brzo i gotovo bez upozorenja.

Prvobitno sužanjstvo Židova u Egiptu paradigma je svih kasnijih sužanjstva i progona i time relevantno za nas danas

U Midrašu postoje oprečna mišljenja o duhovnim standardima židovskog naroda prije i za vrijeme njihovog ropstva. Postoji mišljenje da su se držali tradicije, bili bogobožni i nepopustljivi. Zadržali su svoj jezik, način odijevanja i moralan način ophođenja. Postoji i drugo, gotovo

suprotno mišljenje da su i oni postali pogani, obožavali idole i nisu se posebno razlikovali od ostalih pripadnika egipatskog društva tog vremena.

Lako bi se moglo reći da su oba mišljenja ispravna jer se pozivaju na različite skupine unutar židovskog naroda. Levijevo pleme ostalo je odano načelima doma Jakovljeva i monoteističkoj tradiciji, po čemu je bilo jedinstveno među svim narodima tog davnog svijeta. Međutim, nedvojbeno je bilo mnogo drugih, možda čak i velika većina židovskog naroda, koji su se u potpunosti asimilirali u egipatsko društvo.

Oni su bili žrtve anti-židovskog dekreta kojega nikada nisu razumjeli. Uostalom, oni su bili dobri Egipćani, pa zašto su njih odabrali da budu robovi. Midraš nas također uči da veliki broj ovih Židova nije uspio izaći iz Egipta kada je došlo do konačnog izbavljenja. Do toga je možda došlo čak i dobrovoljno s njihove strane, jer vidimo da su tijekom godina u pustinji Sinaj, neki Židovi stalno apelirali da se vrate u Egipat, čak i ako bi to podrazumijevalo ropstvo i nevolje.

(nastavak s 22. stranice) **Rabbi Borel Wein: Rizici asimilacije**

To prvobitno sužanjstvo Židova u Egiptu služi kao paradigma za sva kasnija sužanjstva i progone, bez obzira dolazili oni iznenada ili postupno. To čini ovaj dio Tore iznimno relevantnim za naš današnji židovski svijet.

Nepoznate godine Mošeova života

Ovotjedno čitanje Tore upoznaje nas sa likom i osobom koja će dominirati sveukupnim židovskim životom - a možda i svjetskom civilizacijom - do vijeka. Iako nam Tora govori o Mošeovom rođenju, izbjavljenju iz rijeke Nil pune krokodila, njegovom ranom životu kao posvojenom sinu faraonove kćeri, uključujući i incident kada udara egipatskog nadglednika zbog čega je morao pobjeći iz Egipta, ona nam ne govori gotovo ništa o narednim desetljećima njegova života.

Kamo je pobjegao? Čime se bavio više od polovice svog života? Kako je stigao do zdenca u Midjanskoj zemlji? I vjerojatno najveće pitanje od svih: zašto je G-spod izabrao njega da bude izbavitelj Izraela i najveći zakonodavac svih vremena.

Sama Tora o svemu ovome ne govori, iako bismo mogli misliti da bi poznavanje toga bilo od vitalnog značaja za razumijevanje same biblijske pripovijesti. No, Midraš pokušava odgovoriti na neka, ako ne i sva ova, pitanja svojom svetom i više puta alegorijskom metodom.

On Mošea proglašava kraljem nad plemenima u Africi, dodjeljuje mu godine učenja i svete meditacije, i pokušava nam dati sliku velikog proroka koji čeka da dođe trenutak kada će biti pozvan. Uvijek sam se pitao zašto sama Tora ne spominje niti opisuje ove ključne godine Mo-

Moše posjeduje ekstreman osjećaj za ispravno i pogrešno, za zaštitu potlačenih i obuzdavanje moćnih, i goruću želju da na mjesto zla stavi dobrotu

šeova života i razvitka. To mu omogućuje da se pojavi odjednom kao veliki prorok i vođa Izraela, bez pripremljene podloge i razloga zbog kojeg je izabran.

Tora nam, međutim, govori o incidentu u kojem Moše fizički intervenira kako bi zaštitio kćeri Jitroa od diskriminacije i progona muških pastira kod zdenca u Midjanu. Moše se zalaže za prava stranaca koje u tom trenutku ne poznaje. Moše, među svim svojim ostalim pobožnim osobinama, posjeduje ekstreman osjećaj za ispravno i pogrešno, za zaštitu potlačenih i obuzdavanje moćnih. Upravo ga je taj osjećaj natjerao da udari egipatskog nad-

zornika koji je nemilosrdno tukao židovskog roba.

Bez obzira što se događalo s Mošeom u svim tim godinama njegova života, od onog incidenta do trenutka kada ga vidimo u Midjanu, očito je da taj snažan osjećaj za pravdu i ispravnost nikada nije oslabio. To će mu kasnije tijekom njegove misije omogućiti da neprestano brani židovski narod čak i od G-spodnjeg suda. On shvaća da je izbjavljenje iz ropstva mučno i teško iskustvo.

To je razlog zašto nam Tora naglašava da je Moše bio pastir netom prije nego li je postao vođa i spasiatelj Izraela. Pastir po prirodi mora biti suosjećajan, strpljiv i čovjek sklon praštanju. Drugačije, ovce nikada ne bi opstale pod njim kao pastirom. Tora nam želi naglasiti da je istinski duhovni vođa Izraela ponizan, samozatajan, strpljiv i opsjednut gorućom željom da na mjesto pogrešnog stavi ispravno, i na mjesto zla dobrotu.

Šabat šalom ■

Rabbi Yissocher Frand:

Skini svoju obuću: Mjesto na kojem stojiš sveta je zemlja

Želio bih započeti svoje izlaganje istinitim događajem kojeg sam osobno doživio. Prije nekog vremena sam kao gostujući znanstvenik ljeto proveo u Europi obilazeći razne europske gradove. Jedna od zemalja koju smo posjetili bila je Mađarska. Tijekom obilaska Budimpešte došli smo na obalu Dunava, do mjesta poznatog kao "Spomenik cipela". Vrlo poznati kipar načinio je formaciju metalnih cipela pričvršćenih za tlo uz sam Dunav.

Sve do 1944. godine Adolf Hitler je s Mađarskom imao mirovni sporazum. Zbog toga mađarski Židovi nisu bili izravno pogođeni holokaustom sve do te godine. Židove u Poljskoj, Njemačkoj i diljem Europe već su godinama ranije okupljali radi pogubljenja, no mađarski su Židovi isprva izbjegli deportaciju zahvaljujući Hitlerovom mirovnom sporazumu s Mađarskom.

Godine 1944. Hitler je prekršio taj sporazum, i time je započeo otvoreni progon mađarskih Židova, koji su 1944. i 1945. deportirani u koncentracijske logore. Adolf Eichmann bio je zadužen za deportaciju i istrebljenje mađarskog židovstva. Kada je sporazum bio inicijalno prekršen, u Mađarskoj je postojala fašistička skupina zvana Strelasti križevi, koja nije imala strpljenja čekati njemačke deportacije pa je sama počela ubijati Židove u Mađarskoj.

Postrojili bi Židove na obalama Dunava i strijeljali ih. Židovi bi na leđa padali u rijeku, zbog čega je nastao poznati citat – plavi Dunav doslovno je postao crveni! No, prije nego što bi ih ubojice iz Strelastih

križeva ubili, natjerali bi ih da skinu cipele. Cipele su tih dana bile dragocjene, i htjeli su sačuvati cipele Židova za sebe.

U spomen na ovaj užasan genocid, spomenuti je kipar obložio dvadesetak metara obale raznim cipelama – muškima, ženskim i dječjim.

Moše je shvatio da mu je poslana poruka.

"Što mi to Ribono šel Olam govori?"

Naša je grupa posjetila ovo vrlo potresno mjesto. Istaknuo sam ironiju da, iako to nije bila namjera Strelastih križeva, "mjesto na kojem stojimo je *makom kadoš* (sveto mjesto)." Zašto sam ga nazvao svetim mjestom? Zato što svaki Židov koji je ubijen samo zato što je Židov je *kadoš* (svet). On je umro *al pi Kiduš*

Hašem (kao mučenik koji posvećuje B-žje Ime).

U ovoj jednoj parši, u vezi sa svetim mjestom, pasuk kaže: "Ne prilazi! Skini obuću svoju s nogu svojih, jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo." (Izl 3,5). Ovo je ironija. Na tom su mjestu, na obalama Dunava, Židovi skidali svoje cipele. Nisam predlagao našoj grupi da i oni skinu svoje cipele. No, komentirao sam da postoji još nešto što možemo naučiti iz tog događaja kada je Moše Rabeinu bilo rečeno da skine obuću kod Gorućeg grma:

Svi nam je poznata ta priča. Moše Rabeinu je ugledao gorući grm – jedna je to od upečatljivih slika priče o *Jecijat Micrajim* (Izlasku iz Egipta). Pasuk kaže: "I Hašem vidje da Moše prilazi da vidi..." (Izl 3,4). I pasuk i *hazal* pridaju veliku važnost činjenici da je Moše Rabeinu otišao provjeriti o čemu se radi. No, zapitajmo se: Što je toliko bitno u tome? Zar ne bi svatko tko vidi grm koji gori, a ne izgara, pokušao pobliže pogledati i istražiti što se događa? Naravno da bi! Ljudi trče gledati zgradu u plamenu koja ne krši nikakve zakone prirode. A ovdje se odvijao čudesan događaj. Zsigurno bi svaka osoba to htjela istražiti!

Sforno na taj pasuk daje sljedeći komentar: "Otišao je vidjeti što se događa – *l'his'bonen ba'davar* (da to razmotri). Moše nije bio zainteresiran samo za prizor. *L'his'bonen ba'davar* znači da je želio shvatiti: "Što ovo znači? Koje je značenje pojave kojoj sada svjedočim?" Moše je shvatio da mu je poslana poruka. *Ribono šel Olam* (op.pr. Gospodar svi-

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Yisrocher Frand: Mjesto na kojem stojiš sveta je zemlja**

jeta) činio je bjelodano čudo, što ne čini svakodnevno. "Što mi to *Ribono šel Olam* govori?"

U tome je bila veličina Mošea Rabeinu. Vidio je nešto vrijedno pažnje i to ga je smjestilo potaknulo da se zapita – Što mi to *Ribono šel Olam* nastoji reći?

Ribono šel Olam nastojao je Mošeu reći da će ovaj grm koji gori, a koji ne sagorijeva, predstavljati povijest *Klal Jisraela*. (op.pr. cjelokupne židovske zajednice) Sišli smo u Micrajim i Egipćani su nas pokušali iskorijeniti, ali smo preživjeli. To se događa već tri tisuće godina. Bilo da se radilo o egipatskom progonstvu, babilonskom progonstvu, grčkom progonstvu ili rimskom progonstvu; bilo da se radilo o uništenju *Batej Mikdaš*, ili Križarskim ratovima, Španjolskoj inkviziciji, dekretima *Tah v'Tat* (1648./1649.), ili o holokaustu, pokušavali su nas iskorijeniti baš kao u Micrajimu. **ALI GRM NIJE SAGORIO**. To je arhetipski vizualni simbol *Klal Jisraela*. Moгу nas nastaviti pokušavati spaliti, ali grm neće sagorjeti. To je poruka koju je Moše Rabeinu izvukao iz ovog događaja.

Ovaj obilazak Mađarske kojem sam se pridružio događao se u srpnju 2014. godine. Ranije, u ožujku, bila je konferencija europskih rabina koji su upriličili komemoraciju na mjestu ovog Spomenika s cipelama, obilježavajući 70. godišnjicu početka deportacije mađarskih Židova. Kalover Rebe (Menachem Mendel Taub, 1923.-2018.) bio je prisutan na toj komemoraciji. Kalover Rebe bio je mađarski rav, koji je deportiran u Auschwitz. Preživio je rat i potom postao Rebe Kalover Hasidima u

Jerusalajimu. Govorio je na toj komemoraciji obilježavajući ono što se tamo dogodilo sedamdeset godina ranije!

To je arhetipski vizualni simbol Klal Jisraela. Mogu nas nastaviti pokušavati spaliti, ali grm neće sagorjeti

Kalover Hasidim imaju nigun kojeg su mnogi možda čuli. To je zapravo jedna mađarska melodija, koja nije židovskog podrijetla, ali su je Kalover Hasidim prihvatili. Kalover Rebe je ustao na ovoj obljetničkoj komemoraciji i otpjevao taj nigun. Bilo je nevjerojatno dirljivo vidjeti skupinu dječaka, desetogodišnjaka ili jedanaestogodišnjaka, dječaka iz *hedera* s dugim *pejesima*, kako pjevaju ovu pjesmu zajedno sa svojim Rebeom.

Ako je ikada postojalo utjelovljenje "grma koji ne može sagorjeti", ovo je to bilo! Sedamdeset godina ranije, fašisti su pokušali iskorijeniti mađarsko židovstvo, zajedno s ostatkom svjetskog židovstva. I evo nas, sedamdeset godina kasnije. Stari Kalover Rebe pjevao je tu pjesmu s lokalnim zborom toliko slatkih dječaka. Na kraju ove mađarske pjesme, Kalover Rebe i ovi mali dječaci iz *hedera* zapjevali su dirljivu izvedbu "Jibane haMikdaš bim'hera b'jamenu" (Neka se Hram obnovi, brzo u naše dane).

To je bilo toliko dirljivo da su čak i neki od prisutnih ne-Židova zaplakali. Značaj tog mjesta leži u pasuku iz ovotjedne parše: "Skinu obuću svoju s nogu svojih, jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo." I evo, nakon svega što smo doživjeli, *kinderlach* (djeca) u Budimpešti uče Toru. To znači pasuk: "I grm nije sagorjevao."■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Trump ili Mojsije

Egipat je prototip budućih židovskih naselja u egzilu. Najprije, Židovi se nasele u predgrađu, u ovom slučaju u Gošenu. Zatim, postaju uspješni. Nakon toga oni se asimiliraju u egipatsko društvo i daju velik doprinos. Slijedi društveno prihvatanje i potpuna integracija, zar ne? Pa, ne baš. Na vlast dolazi novi faraon koji smatra da su židovska djeca mnogo korisnija ako plivaju po dnu Nila. I tako počinje progono-

Rađa se dijete koje će postati spasitelj židovskog naroda. Spasila ga je faraonova kći i odgojen je kao princ. Ime mu je Mojsije. On ne zaboravlja svoje porijeklo i kada je suočen sa Egipćaninom koji ubija Židova, on ubija Egipćanina i bježi u Etiopiju. Mnogo godina kasnije, B-g mu se pojavljuje u gorućem grmu. Nakon malo pregovaranja, Mojsije se složi s time da se vrati u Egipat i da vodi židovski narod u slobodu. Sasvim očekivano, faraon nije previše oduševljen idejom da preko noći izgubi svu besplatnu radnu snagu. On odlučuje zaustaviti potencijalnu pobunu pa značajno uvećava posao židovskih robova. Ne iznenađuje ni to što Židovi nisu previše oduševljeni Mojsijevim dosadašnjim naporima pa odjeljak završava tako da on postaje svačiji negativac – osobito kao vođa židovskog društva.

U zgodi sa gorućim grmom, Mojsije je odabran od B-ga da bude vođa židovskog naroda. Međutim, on to nevoljko prihvaća. Smatra da je njegov stariji brat, Aron, prikladniji

za taj zadatak. On se prestaje opirati tek kad B-g inzistira. Mojsije nije to činio kako bi se pravio ponizan. On je to doista mislio. On nije htio omalovažiti svog brata ni na jedan način, čak i ako je to značilo predati plašt vodstva.

Već sam ranije govorio o tome od kolike je važnosti poniznost za djelotvorno vodstvo. Ali želim uzeti malo vremena kako bih definirao poniznost i objasnio zašto ona mora biti osnova vodstva.

Po mom mišljenju, poniznost je željeti učiniti pravu stvar više od svega drugoga. Svaki osobni interes stavlja se po strani zbog većeg dobra – štogod to veće dobro bilo. Primjerice, to veće dobro može biti čast starijeg brata. Mojsije, najponizniji od svih ljudi, ustao će za to veće dobro, boriti se za njega – čak će se prepirati s B-gom zbog tog većeg dobra. Ali u trenutku kada Mojsije shvaća da u ovom slučaju postoji još

i veće dobro – a to je da je Mojsije jedini vođa koji može izbaviti židovski narod iz Egipta – on odmah usvaja to novo veće dobro i više se ne bori za Aronovu čast.

Ponizan čovjek (ili žena!) je gubitnik kad je riječ o osobnim interesima. On ne brine mnogo o vlastitoj časti ili osobnim željama. I on nema osobnih ambicija. Ali... u službi većeg dobra, nema sile koja će stati čvršće i snažnije od poniznog čovjeka. Mojsije je, kroz 40 godina vodstva, bio čvrst poput nokta. Stao je pred faraona unatoč tome što je židovski narod sumnjao u njega kao vođu. Imao je čvrsto pouzdanje na Crvenom moru, unatoč opasnosti holokausta. Ustrajno je vodio naprijed židovski narod, bez obzira na neprestano rastući otpor i na kraju otvorenu pobunu protiv njegovog vodstva. Ništa mu nije moglo stati na put.

Lažna poniznost je samozatajna. Ali istinski ponizan čovjek zna svoje snage i koristi ih. On će se nametnuti u situaciji kada osjeća da je to potrebno. A kada osjeti da nije potreban, rado će se povući u anonimnost.

Teško je naići na ponizne vođe – osobito u demokracijama. Sumnjam da bi Mojsije ikada pobijedio na glasačkim izborima. Ali to su vođe kojima se nadamo – i vođe kakvi bismo svi trebali težiti da budemo.

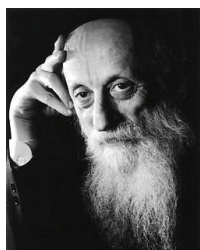
Šabat šalom■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Dan po dan

Tora kaže da je Mojsije izašao iz kraljevske palače, te otišao svojoj braći i gledao njihovo breme. Midraš kaže da je otišao među hebrejske robove i pomagao im u njihovom teškom radu. Mada je suosjećanje lijepa osobina, to nije dovoljno. Mojsije je želio osjetiti patnju koju podnose njegova braća.

Talmud hvali Rebe Zeiru, koji se "nikada nije radovao tuđoj nesreći." Ovo teško da je za pohvalu velikom čovjeku. Radovati se nesreći drugih ljudi je nedopustivo. Pohvala Rebe Zeiru je što se on nije mogao radovati u svojim *simhos* sve dok je znao da ima drugih koji žive u siromaštvu i nevoljama.

Jedan je hasidski Rebe ugledao svoju kćer i njene prijateljice kako se vesele. Ukorio ih je: "Zar ne znate da je pekarovo dijete jako bolesno? Kako se možete smijati i veseliti se dok znate da drugi pate?"

Ovisnost je bolest "samoživosti." Izliječenje traži uzajamnost.

O razumijevanju patnje

Jedna od tajni u životu je patnja. Ako ljudi vjeruju da je svijet slučajnost, da B-g ne postoji, i da do patnje jednostavno dolazi, što onda, zar ne? U patnji nema svrhe, do nje jednostavno dolazi.

Ali ako vjerujemo da je B-g stvo-

rio svijet, da B-g upravlja svijetom, stvar postaje mnogo ozbiljnija, a to je, zašto dobrohotni B-g dopušta da ljudi pate? Kako mogu vjerovati B-gu koji dopušta da ljudi pate?

Moj odgovor na to djelomično je rezultat događaja koji se dogodio u pedijatrijskoj ordinaciji. U čekaonici je bilo jedno dijete, maleno dijete,

Zašto dobrohotni B-g dopušta da ljudi pate?

Kako mogu vjerovati B-gu koji dopušta da ljudi pate?

sretno dijete, znate, guguće, razigrano je, nasmijano. I došlo je s majkom na svoje drugo ili treće cijepljenje. Čim je izišao liječnik u bijeloj kuti, dijete je bacilo jedan pogled na liječnika, i počelo vrištati.

Dijete poznaje ovog tipa, taj tip ne sluti na dobro, to je tip koji ide oko i bode malu djecu! Zato se čvršće primi za majku. A majka ga podigne i uđe s njim u ambulantu. Ono počne udarati majku. Ne razumije što se to dogodilo s majkom, zašto mu to radi? Ono nikako ne može razumjeti da će mu ova bol koju će morati podnijeti, na neki način spasiti život. Razumijete?

Zanimljiva stvar se dogodi nakon što ga liječnik ubode, da mu injekciju: dijete se čvrsto primi za majku. Pomislio sam, zašto pokušavaš pronaći sigurnost kod svoje majke, zar nije ona surađivala s tim čudovištem? Da, dijete to ne može shvatiti, ali zna da sigurnost može naći kod majke.

Kad ja trpim, ne razumijem zašto mi to B-g čini. Osjećam da to ne zaslužujem. Mogao bih biti i ljut na B-ga. Ali čak i ako sam ljut na B-ga, kao dijete na svoju majku, On je još uvijek moja sigurnost. Ne razumijem to.

Ja ne smatram, ako vjerujemo da B-g vodi svijet, da ikada možemo razumjeti patnju tako da to ima smisla za nas. Jednostavno to moram prepustiti vjeri, B-g zna što radi, i ja to ne razumijem. ■

Rabbi David Goldwasser:

Prilike

U *parašijos* koje su prethodile ovoj tjednoj *paraši Paraši Šemos* čitamo o Zlatnom dobu, u vrijeme dok je Josip bio na utjecajnom položaju u Micrajimu, a Faraon obećao njemu i njegovoj braći da će imati povlasticu da koriste sve egipatske blagoslove i povoljne okolnosti. Mnogi ljudi misle da *Galus Micrajim* (Egipatsko izbjeglištvo) počinje s *parašom Šemos*, kada, kako nam kaže Tora, *usta novi kralj u Micrajimu koji nije znao za Josefa*. Raši tumači da je Faraon hinio neznanje o Josefu te čitamo o zakonima koji su bili poglašeni i ropstvu *Bnej Jisroel* koje je potom uslijedilo.

Međutim, naši učenjaci drže da *galus Micrajim* otpočinje mnogo ranije u povijesti. On, zapravo, nije počeo onda kada čitamo o potlačivanju Židovskog naroda i njihovom teškom radu s opekama i žbukom. Naš je egzil otpočeo u vrijeme Zlatne ere, u vrijeme Josefa, dok je on bio na vrhuncu svog uspjeha, kada je bogato napunio sanduke Egipatskog kralja, i sav mu je egipatski narod pjevao u slavu.

Raši zamjećuje da odjeljak Tore *Vajehi* započinje odmah nakon *Vajigaš* bez uobičajenih razmaka koji odvajaju *parašijot* u Tori. On daje komentar da su nakon smrti Jaakova Avinu, oči i srca *Bnej Jisroel* bila zatvorena tlakom kojoj su bili podvrgnuti.

Što to Raši pokušava reći?

R. Aharon Westheim kaže da Raši nastoji dati odgovor na teško pitanje koje postavlja *medraš* koji kaže da je podjarmljivanje *Bnej Jisroel* započelo

odmah po smrti Jaakova Avinu. Mi znamo da opaki Egipatski zakoni nisu stupili na snagu prije smrti Josefa i sve njegove braće, što je otprilike stotinu godina kasnije.

R. Westheim objašnjava da sve dok je Jaakov Avinu bio na životu, on nije dopuštao svojoj djeci i svojim unucima da zaborave da žive u *galusu*. Usprkos njihovom komforu u Gošenu, Jaakov je učinio sve da osigura da *Bnej Jisroel* ne budu primamljeni materijalizmom i izobiljem koje ih je okružavalo i da budu svjesni da je Micrajim *galus*. No nakon što je Jaakov Avinu umro, *Bnej Jisroel* više nisu bili u stanju uočiti *galus* u kojem su živjeli, oni su bili

**Nakon što je umro
Jaakov Avinu, Bnej Jisroel
više nisu bili u stanju vidjeti
galus u kojem su živjeli, bili
su usredotočeni na lagodan
život kojega su uživali.**

usredotočeni na lagodan život kojega su uživali.

Ono što Raši u stvarnosti kaže je da se *galus* ne odnosi jedino na bukvalno fizičko porobljavanje pojedinca; *galus* je također i potčinjavanje srca i uma Židova. Kada Židov prihvati kulturu i asimilira se, te više nije senzibiliziran da razumije svoju situaciju, on je također u *galusu*. Njegova *nešama* je u *galusu*, što je mnogo opasnija poteškoća od tjelesnog ugnjetavanja.

Galus Micrajim je bio prvi egzil kojeg je Židovski narod preživio. Mi učimo da definicija *galusa* nije samo "biti silom prognan iz svoje zemlje", kao što smo to bili u *Galus Bovel*, nego čak i "svojevoljno preseljenje u drugu zemlju". Mada su Jaakov i njegova obitelj došli u Egipat svojom voljom, i donijeli sa sobom sve što su posjedovali tako da se mogu komotno nastaniti u Gošenu, to je još uvijek *galus* u svom najboljem obliku.

Chasam Sofer donosi jednu oštroumnu analizu *galusa*. On smatra da se *galus* može okarakterizirati na dva načina. Postoji *galus* u kojem je *Klal Jisroel* izrabljivani i prema njemu se okrutno postupa. Slomljenog tijela i duše mnogi postaju slabi u svojoj *avodas Hašem*. Međutim, u druga vremena, *galus* je mjesto slobode, u kojem su pripadnici *Klal Jisroela* uzdignuti do visokih razina vlasti. Prijetnja koju sobom nosi ovaj *galus* je podmuklija od tiranskog *galusa*, zato što se *Klal Jisroel* osjeća sigurno i samouvjereno. Oni spuštaju svoj gard, uživaju u raskoši svog načina života, prihvaćaju kulturu pa se čak

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Prilike**

i asimiliraju, da bi na koncu u potpunosti napustili Toru.

Prije mnogo godina dva su se siromaha udružila, te tumarala od grada do grada, prikupljajući pomoć. Jedan je bio jak, mišićav, visok, snažne građe. Njegov partner bio je mršav, ispijen čovjek, koji je bolovao od mnogih boljki. Snažni se prosjak često podrugivao svom sudrugu i okrutno se šalio s njegovom slabašnošću. Njegov je partner, s druge strane, podnosio uvrede bez riječi, moleći se u svom srcu da njegov klevetnik dobije ono što zaslužuje.

Jednog su dana tako ušli u glavni grad u kojem je stolovao kralj. Nedugo prije njihovog dolaska dogodila se strašna nesreća u kraljevom predvorju u kojoj su mudri i pouzdani osobni liječnik kralja, kao i njegov glavni osobni čuvar smrtno stradali.

Kralj je poslao glasnike širom svog kraljevstva da traži dva čovjeka za ta dva mjesta. Nakon što su danima istraživali i ispitali mnoge osobe, glasnici su se vratili s dvojicom. Uspjeli su pronaći glasovitog i stručnog liječnika koji je izjavio da je svladao tajne medicine, kao i snažnog i silnog ratnika koji je bio u vježban u borilačkim vještinama.

Da bi utvrdio istinitost njihovih tvrdnji, kralj je kandidatima naredio da mu dokažu svoje sposobnosti, na što su oni spremno pristali.

Doktor je rekao: "Dovedite mi boležljivog čovjeka, koji je slab i bolestan, i jamčim vam da ću ga u potpunosti ozdraviti."

Ratnik je rekao: "Dovedite mi nekoga tko je izuzetno snažan, borac, i zdrobit ću ga poput komarca."

Sluge su se brzo razmiljele gradom da pronađu takva dva čovjeka, i ubrzo su naišli na ona dva siromaha koja su tek prispjela u grad.

Kao što je i obećao, liječnik je uložio svoje vrijeme i trud da izliječi slabašnog. Naručio je gomilu lijekova i ljekovitih napitaka, pružio čovjeku posebnu njegu, i siromašak je ubrzo postao oličenje savršeno dobrog zdravlja.

Kandidat za mjesto glavnog osobnog čuvara sručio se na ogromnog prosjaka, i priuštiio mu tako teške batine da su ga morali hitno odnijeti u bolnicu kako bi mu spasili život.

Prijetnja koju sobom nosi ovaj galus podmuklija je od tiranskog galusa.

Klal Jisroel se osjeća sigurno i samouvjereno.

Spušta svoj gard, i uživa u raskoši svog načina života, prihvaća kulturu i asimilira se.

Danas se narodi svijeta ponose svojom moći i vojnom sposobnošću. *Klal Jisroel* koji je u *galusu* ti narodi povremeno preziru i progone. Ipak, zaključuje Magid iz Dubna, kada će *Klal Jisroel* biti izbavljen, u vrijeme *geula šleimo*, *Hašem Jisborah* će "poniziti uznosite i uzdignuti ponižene."■

Rabbi YY Jacobson:

Moramo se osloboditi se kompleksa manje vrijednosti – Zašto naš prvi i najveći vođa nikada nije jeo šmalc haringe

Potrebno je selo

Jedno od velikih pitanja o najutjecajnijem židovskom učitelju glasi: Zašto je Providnost htjela da naš prvi i najveći vođa odraste među ne-Židovima, i što je još gore, u domu njihovog najvećeg neprijatelja, faraona?

"Potrebno je selo da se odgoji dijete", kaže stara izreka. Nijedan čovjek nije otok. Svi odrastamo unutar zajednice i oblikovani smo svojim okruženjem. Odgoj, a ne samo priroda, oblikuje naš identitet. Svi se iz djetinjstva sjećamo "čudnog ujaka", "ekscentrične tete", "ludog susjeda", "svete bakice", "škrtog slastičara", "strogog učitelja", "ljutog vlasnika pekare", od kojih je svatko ostavio traga na našoj psihi i utjecao na naš način ophođenja sa svijetom oko nas.

Zasigurno je "potrebno selo da se odgoji židovsko dijete". Judaizam je vjera obitelji i zajednice. Svi imamo uspomene na Pesah s roditeljima, bakama, djedovima i širom obitelji. Sjećamo se "duhovitog rabina", "nestrpljivog gabaja", "voljenog šamaša", "drage bakice", "licemjernog učitelja", "briljantnog mentora", koji su nam prenijeli vlastitu interpretaciju židovskog identiteta, nadamo se nabolje. Dok odrastamo među Židovima, upijamo kulturu, baštinu, vjeru, pogled na svijet, uzdahe i smijeh našeg naroda. Nikada ne podcjenjujte moć *šmalc haringa* (tradicionalnog jela aškenaskih Židova) i pileće juhe: tako su generacije baka prenosile svoju ljubav i mudrost generacijama koje su dolazile poslije njih.

Ipak, prvi židovski vođa, koji nas je oblikovao u narod, naš najveći prorok i učitelj, prenositelj Tore, odrastao je bez židovskih roditelja, bez židovske obitelji, bez židovskog okruženja, bez zajednice Židova, potpuno uronjen u ne-židovsku kulturu i okruženje.

Što je još čudnije, odrastao je u palači faraona, vladara tadašnje supersile, tiranina koji je sustavno istreblijavao židovski narod. Zamislite, Mojsije – veliki izbavitelj i učitelj Izraela – u biti je odrastao u domu Staljina ili Hitlera! Zašto?

Upućeni smo u sve detalje priče. Faraonova kći, Batja, otišla se okupati u rijeci Nil i otkrila malu bebu kako pluta u košari na Nilu. Izvukla je košaru, spasila dijete i uzela ga za sina. B-žja je mašta plodna. On je mogao urediti da neki drugi Egipćanin, a ne faraonova kći, uzme dijete. Ili, još bolje, da Mojsije nekako ostane kod svoje obitelji i svog naroda, upijajući energiju i ideologiju židovskog naroda?

Američki predsjednik

Svi se sjećate kontroverze oko statusa bivšeg američkog predsjednika Obame, koju je pokrenuo tadašnji predsjednik Donald Trump. Američki Ustav postavlja određena ograničenja za one koji se mogu kandidirati za ured predsjednika Sjedinjenih Država. Ti se uvjeti prihvatljivosti mogu pronaći u drugom članku prvog odjeljka pete stavke Ustava, koji glasi:

"Nitko osim onoga koji je građanin rođenjem, ili je građanin Sjedinjenih Država u vrijeme donošenja ovog Ustava, ne ispunjava uvjete za obnašanje dužnosti predsjednika; niti se za taj ured smije kandidirati osoba koja nije navršila trideset i pet godina i četrnaest godina boravila unutar Sjedinjenih Država."

Postoji logika u ovom zakonu. Da bi služio kao prikladan vođa, moraš biti "domaći proizvod". Moraš biti odgojen "među ljudima, od ljudi, s ljudima", kako bi uistinu mogao razumjeti "narod". Doduše, neki od velikih židovskih učenjaka i vođa bili su obraćeni: Šmaja i Avtaljon, Rabbi Meir, Rabbi Akiva, Onkelos Prevoditelj (čiji se aramejski prije-

vod Tore tiska u gotovo svakom izdanju Hebrejske Biblije) i mnogi drugi – ipak, barem je otac i rodo-načelnik svih židovskih vođa trebao steći neko praktično iskustvo od Židova.

Posljednja knjiga dr. Sigmunda Freuda nosila je naslov "Mojsije i monoteizam". Objavljena je 1939. godine, kada je Freud već našao utočište u Britaniji. I njega je mučilo gore navedeno pitanje te je stoga došao do apsurdnog zaključka da je Mojsije bio sin faraonove kćeri; on je uistinu bio egipatski princ.

Dakle, vraćamo se našem početnom pitanju: Zašto?

Pitanje Ibn Ezre

Pitanje je postavio jedan od najvažnijih židovskih učenjaka srednjeg vijeka, Rabbi Avraham Ibn Ezra, koji je živio u 12. stoljeću u Španjolskoj. Bio je mudrac, filozof, liječnik, astronom, astrolog, pjesnik, lingvist i matematičar. Napisao je komentar na Toru koji se proučava do danas.

Rabbi Abraham Ibn Ezra rođen je u Tudeli u Španjolskoj, ali je veći dio života proveo lutajući od zemlje do zemlje, uvijek nemiran, uvijek u potrazi za znanjem, pišući svoje knjige, podučavajući učenike i uvijek živeći u velikom siromaštvu, ovisan o tuđoj potpori. U jednoj od svojih osobnih pjesama ironično kaže da su u momentu njegova rođenja zvijezde promijenile svoje prirodne putanje kako bi mu donijele nesreću, toliko da ako bi odlučio prodavati svijeće, sunce nikada ne bi zašlo, a ako bi odlučio prodavati posmrtno pokrove, nitko nikada ne bi umro.

Osvrnimo se na Ibn Ezrino plodno pero:

ומחשבות ה' עמקו, ומי יוכל לעמוד בסודו,
ולולבר נתכנו עלילות

B-žje su misli duboke i tajanstvene,

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi VV Jacobson: Moramo se osloboditi se kompleksa manje vrijednosti**

tko može shvatiti Njegovu tajnu? Samo On razumije Njegove zamisli!

Upravo ste dobili osnove judaizma. Prvi odgovor koji Židovi uvijek daju je: Ne razumijemo. Ne shvaćamo. Zašto je Mojsije morao odrasti u krilu faraona? Odgovor: Ne znam. Tako je G-spod htio.

Ali, naravno, mi se nikada ne zaustavimo na tome. Ibn Ezra ide dalje i iznosi dvije snažne spekulacije zašto je B-g želio takav obrazac.

Da zadrži distancu

Odgovor br. 1:

ועוד דבר אחר, כי אלו היה גדל בין אחיו
ויכירוהו מנעריו, לא היו יראים ממנו, כי
יחשבוהו כאחד מהם

Prvi je odgovor pomalo satiričan komentar o židovskoj kulturi i vrijedi do danas. Da je Mojsije odrastao među Židovima, nikada ne bi stekao respekt i strahopoštovanje koji su mu bili potrebno da ih povede u izbjavljenje i oblikuje ih da postanu velikani.

Da je Mojsije bio odgojen u ješivi i u zajednici, uvijek bi bilo mladića iz stražnjeg dijela sinagoge koji bi mu prišli nakon govora, potapšali ga po leđima i rekli: "Hej, Moše, sjećaš se dana kada si s nama vani igrao nogomet? Kad si postao tako ozbiljan?"

I kad bi sišao sa Sinaja s Torom, uvijek bi bila neka stara bakica koja bi mu rekla: "Sjećam te se kad si bio beba u kolijevci. Jao, nisi prestajao plakati, ali bio si tako sladak. Tvoje neprestano plakanje donijelo je mnogo tuge tvojoj majci; danas si tako važan. Ali moram ti reći, još uvijek si tako sladak..."

I uvijek bi bilo mudrijaša iz "kiduš kluba" koji bi reagirali na svaku ozbiljnu propovijed koju bi održao: "Mojsije? Dođi da popijemo nešto zajedno."

Znate anegdotu: Kada se predsjednik Dwight Eisenhower susreo s izraelskim premijerom Davidom Ben-Gurionom, američki je predsjed-

nik rekao: "Vrlo je teško biti predsjednik 170 milijuna ljudi." Ben-Gurion je odgovorio: "Još je teže biti premijer za 2 milijuna premijera."

Kada odrastate s ljudima iz djetinjstva, teško im se uistinu podrediti vašem autoritetu, čak i ako ga zaslužujete. "Ne možeš biti prorok u svom gradu", stara je izreka. Uvijek postoji netko tko se sjeća kako ti je mijenjao pelene i pobrinut će se da te na to podsjeti.

Dakle, Providnost je uredila da Mojsije odrasta među ne-Židovima. Nijedan ga Židov nikada nije vidio kako trči po dvorištu šula igrajući nogomet i jede čips; nitko ga nikada nije vidio kako dobiva batine ili uzima još jednu porciju sladoleda na kidušu; nitko ga nikada nije čuvao kao bebu. Ta je distanca bila potrebna da Mojsije postane ono što je trebao postati.

Dostojanstveno držanje

Odgovor br. 2:

Sada, Ibn Ezra daje drugo objašnjenje:

אולי טבב ה' זה שיגדל משה בבית
המלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה
בדרך הלימוד והרגילות, ולא תהיה שפלה
ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה,
שהרג המצרי בעבור שהוא עשה חמס.
והושע בנות מדין מהרועים, בעבור שהיו
עושים חמס להשקות צאנן מהמים שדלו

Možda je B-g učinio da Mojsije odraste u kraljevskom domu kako bi se njegova duša navikla na višu razinu učenja i ponašanja, i da se ne bi osjećao ponizno i navikao na život u kući ropstva. Zaista, vidiš da je ubio Egipćanina koji je počinio zločin [pretukavši nevinog Hebreja na smrt], i spasio midjanske djevojke od zlih pastira koji su napajali svoje stado vodom koju su djevojke izvukle.

Prokletstvo egipatskog progonstva nije se sastojalo samo od fizičkog ropškog rada i užasnog ugnjetavanja Hebreja. Ono je također usadilo Hebrejima mentalitet progona. Mnogi od njih naučili su na

svoju bijedu gledati kao na nužnu stvarnost. Kada ste toliko godina zlostavljani kao rob, ponekad se naviknete na tamu i prestanete osjećati iznimnu degradaciju svoje situacije.

Možda se sjećate stare anegdote. Dvojicu su Židova u carskoj Rusiji vodili na strijeljanje: jedan je bio skromni krojač, drugi, divlji anarhist. Kad je carski časnik zadužen za strijeljanje pokušao staviti povez na oči osuđenom anarhistu, mladi se Židov odupirao. Sa smrću će se suočiti otvorenih očiju, hrabro je rekao. Uplašen, njegov se supatnik Židov založio: "Molim te, nemoj praviti probleme!"

Zato je Izbavitelj Izraela trebao odrasti u egipatskoj palači, a ne među svojim narodom. Da je Mojsije odrastao među hebrejskim robovima, i on bi patio od robovskog mentaliteta, ne bi imao hrabrosti boriti se protiv nepravde i ne bi imao sposobnosti preobraziti porobljeno pleme u veliki narod s vizijom preobrazbe svijeta. Možda u sebi ne bi pronašao snage da sanja o slobodi i suoči se s najvećim tiraninom tog vremena. Budući da je odrastao u kraljevskom okruženju, oslobođen fizičkih i psiholoških okova, Mojsije je imao jasan osjećaj užasne nepravde i osjetio snagu da se protiv nje bori. On je bio odgojen u atmosferi širine, beskrajnih mogućnosti. Osjećao se kao princ, a ne kao rob. Stoga je mogao svrgnuti vlast.

Dvije priče o Mojsiju

Ibn Ezra to dokazuje s dvije priče koje Tora priča o Mojsiju prije nego što je bio izabran za vođu.

Uvodna priča koju nam Tora govori o Mojsiju kao aktivnom odraslom čovjeku (osim o njegovom rođenju) jest da je izašao među svoju braću i vidio Egipćanina kako tuče Židova. Mojsije je ubio Egipćanina i spasio nevini život.

Zašto je samo on zaustavio Egipćanina u premlaćivanju Židova? Zašto nitko drugi nije ubio Egipćani-

(nastavak sa 31. stranice) **Rabbi YY Jacobson: Moramo se osloboditi se kompleksa manje vrijednosti**

na? Zato što se rob često prepušta svojoj mizernoj sudbini.

Koja je sljedeća priča o Mojsiju u Tori? Zbog svog nasilnog čina, prisiljen je pobjeći u Midjan. Ponovo se našao upleten u još jedan sukob. Svjedoči kako lokalni pastiri maltretiraju skupinu djevojaka koje su prve stale u red da zahvate vodu iz bunara. Odmah im staje u obranu, tjerajući pastire koji su ih vrijeđali.

Mojsije je bio stranac koji je tek stigao u grad. Tko ga je tražio da intervenira? Tko ga je tražio da se uključi? Pogotovo nakon što je vidio nevolje koje je proživio nakon što se prvi put zauzeo za nevinu žrtvu. Odgovor je da onaj koji je odrastao u kraljevskoj kući ima hrabrosti i samopouzdanja da preuzme odgovornost i provodi pravdu gdje god je to potrebno. On je imao mentalitet i samopouzdanje da ne dopusti nasilnicima da maltretiraju nedužne mlade žene.

Molotov, sljedbenik

Četrdesetih godina prošlog stoljeća Vjačeslav Molotov bio je sovjetski ministar vanjskih poslova. On je bio lukav čovjek i težak pregovarač, ali je radio za Josifa Staljina, koji je bio Šef. Jednom su ga prisluškivali dok je s one strane Atlantika telefonski razgovarao sa Staljinom tijekom nekih vrlo zamršenih pregovora sa Zapadom. Tiho je rekao: "Da, druže Staljin", zatim opet: "Da, druže Staljin", a onda, nakon prilično dugog čekanja: "Naravno, druže Staljin." Odjednom se uzbudio. "Ne, druže Staljin", zarežao je, "Ne. To, ne. Definitivno ne. Tisuću puta ne!"

Nakon nekog vremena se smirio i opet je govorio: "Da, druže Staljin." Novinar koji je to prisluškivao vjerojatno nikada u životu nije bio toliko uzbuđen. Jasnو, Molotov se usudio suprotstaviti diktatoru barem u jednoj točki, i Zapadu bi sigurno bilo važno znati o kojoj se točki radi.

Novinar je prišao Molotovu i što je mirnije mogao rekao: "Ministre Mo-

lotov, nisam mogao da ne čujem da ste u jednom trenutku rekli: 'Ne, druže Staljin.'"

Molotov je upro svoje hladne oči u novinara i rekao: "Što s tim?"

"Mogu li pitati", oprezno je upitao novinar, "O kojoj se temi tada raspravljalo?"

"Možete", rekao je Molotov. "Drug Staljin me pitao ima li išta s čime se ne slažem u onome što je rekao."

Jesi li rob?

To je istina u životu svakoga od nas.

Mnogi od nas, nakon što su neko vrijeme bili izloženi nezdravim uvjetima, nekako smo ih naučili tolerirati i prihvatiti ih kao neizbježno stanje svojih života. To može biti gore od samog tog stanja, jer jamči da nema izlaza.

Moramo u sebi i u svojim voljenima njegovati osjećaj kraljevskog dostojanstva. "Najveća tragedija", rekao je hasidski učitelj Rabbi Aaron iz Karlina, "jest kada princ vjeruje da je seljak", kada se zadovoljite s manje jer mislite da ste osuđeni na ropstvo. Ne vidite sebe kao princa, kao dijete B-žje, i stoga nemate onaj osjećaj da možete preoblikovati svoju budućnost i ostvariti svoj puni potencijal.

Jedan dan sna

Znate priču o senatoru Davidu Riceu Atchisonu.

Kada je novoizabrani predsjednik Zachary Taylor odbio održati inauguraciju na zakazani datum 4. ožujka 1850., jer je to bila nedjelja i kršćanska subota, svoju je inauguraciju pomaknuo na sljedeći dan. To bi ostavilo naciju da 24 sata bude bez predsjednika, jer je Taylorov prethodnik, predsjednik James Polk, napuštao dužnost prema rasporedu u nedjelju u podne.

Pravila o nasljeđivanju funkcije postavila su senatora Atchisona da bude predsjednik taj jedan dan. Na žalost, senator Atchison, sklon jelu i

piću, pretjerao je na inauguracijskim zabavama u subotu navečer i u sitne sate sljedećeg dana, te je ostavio stroge upute da ga se ne budi u nedjelju. Kada se napokon probudio i pojavio, bio je ponedjeljak poslijepodne.

Prespavao je cijeli svoj predsjednički mandat.

Nije li ovo priča o životima nekih od nas? Prespavamo svoj predsjednički mandat. Prespavamo velike mogućnosti, jer zaboravljamo da je duša svakoga od nas beskonačna, "fragment B-žanskog". Umjesto da živimo živote kao velikani, zadovoljavamo se prosječnošću. Zaboravljamo da, iako sami nismo uvijek velikani, povezani smo s veličinom izvan nas samih. Mi smo sinovi i kćeri kraljevske loze i dan nam je dar da donesemo ozdravljenje B-žjem svijetu.

Uvjeravamo se da ne možemo biti ljubazniji, suosjećajniji, manje ljuti ili s više razumijevanja. Uvjeravamo se da su naši brakovi osuđeni na propast i da će se svađe u kući nastaviti. Razmišljamo poput robova: što je bilo jučer, bit će i sutra, i ja sam uvijek žrtva.

Kada sebe vidite kao žrtvu, vi postajete žrtva.

To vrijedi za nas kao pojedince i za Židove kao kolektiv. Svijet je posramljen zbog Židova koji se srame sami sebe; svijet poštuje i divi se Židovima koji poštuju sebe i svoj judaizam.

I u našoj sadašnjoj bitci moramo se osloboditi kompleksa manje vrijednosti. Moramo se s nepokolebljivom hrabrošću i uvjerenjem suprotstaviti zlu. Naša je misija biti ambasadori ljubavi i istine i nikada ne odstupati od istine zbog laži i zla. Kada se odrekemo moralne jasnoće i vodstva, svijet pati. Kada prigrlimo svoje kraljevsko dostojanstvo, svijet se oslobađa. ■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Mojsijeva pogreška

Ukazavši se Mojsiju u gorućem grmu, B-g mu je povjerio zadatak da izvede Židovski narod iz Egipta. No, Mojsije je bio skeptičan u vezi s izvedivošću te misije:

"Oni mi neće vjerovati i oni me neće poslušati, jer će reći: 'Nije ti se B-g ukazao.'" (Izl 4,1)

Zapravo, Mojsije se prevario. Hebrejski robovi su mu povjerovali. Zašto je Mojsije sumnjao u B-žji plan? Kako je "najveći od svih proroka" mogao tako pogrešno procijeniti vlastiti narod?

Još jedna zanimljivost je narav čudesnih znakova koje je B-g dao Mojsiju kojima će dokazati svoju vjerodostojnost – štap koji se pretvara u zmiju, ruka koja postaje leprozna i svježa voda koja se pretvara u krv. Nijedan od tih znakova nije osobito ohrabrujuć!

Skriveno blago duše

Što je vjera? Divna osobina *emune* (vjere), u svom najčišćem obliku, skrivena je vrlina duše. Ona je potpuno drugačija od svake druge mudrosti ili intelektualne spoznaje. Ona je sastavni dio dubine duše, i čini sam temelj života, njegovo svjetlo i sjaj.

Međutim, ovaj izvor sreće i vječnog života nije nešto što vanjski svijet uvijek vidi. Čak niti mi sami nismo u potpunosti svjesni obima naših vlastitih izvora vjere. Doista, njezine istinske dimenzije skrivene su od drugih.

Izraelci su u Egiptu pali na najniže razine devijantnog ponašanja i idolopoklonstva. Izvana se nisu razlikovali od svojih egipatskih gospodara. Dva su naroda bila toliko slična da Tora Izlazak iz Egipta opisuje kao "uzimanje nacije iz krila nacije" (Pnz 4,34). Bilo je to poput vađenja fetusa smještenog u majčinoj utrobi.

U takvim okolnostima, čak ni prodorno oko Mojsija nije uspjelo otkriti unutarnje zalihe vjere naroda. Previše maski i vela skrivalo je to sveto svjetlo njihove unutarnje vjere. Ovo skriveno blago Židovskog naroda, njihova vječna baština, bilo je otkriveno jedino B-gu. Učenjaci su poučavali u Šabat 97a:

"B-g je znao da će Izrael vjerovati. Rekao je Mojsiju: 'Oni su vjernici, djeca vjernika. Ali tebi će u budućnosti uzmanjkati vjere!' Kao što piše (Br 20,12) [u vezi s događajem kod Mei Merive, Voda nesuglasica]: 'Nisi vjerovao u Mene da Me posvetiš pred Izraelcima.'"

Nesumnjivo, unutarnji plamen vjere uvijek gori u duši. To je suštinski aspekt židovske duše, bez obzira na donesene odluke i odabrane putove. No, ako sudimo samo prema vanjskim djelima, možda neće biti nikakvog vanjskog pokazatelja ove unutarnje iskre. To je bila B-žja poruka Mojsiju: ako mjerite vjeru samo prema onome što se događa u vanjskoj sferi djela, onda čak i najveći i najsavršeniji pojedinci – čak i

duhovni divovi poput Mojsija – mogu posrnuti i ne djelovati u prema svojoj unutarnjoj vjeri.

Poruka znakova

Učenjaci su objasnili da su različiti znakovi bili kazna za neopravdanu sumnju u narod. Znak gube bio je posebno prikladan za poruku koju je B-g želio prenijeti Mojsiju. Guba pogađa kožu, vanjski sloj tijela. Ovaj je znak Mojsiju nagovijestio: mogu se pojaviti nesavršenosti na vanjštini, pa vanjski izraz možda neće odgovarati unutarnjoj svetosti, no sveto svjetlo božanske vjere uvijek je sačuvano u dubini duše.

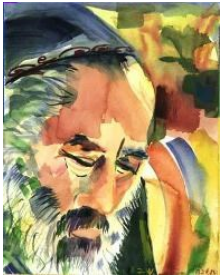
Ne možemo tvrditi da Židovski narod neće vjerovati B-žjoj riječi, čak ni kada njihovi životi izgledaju mračno i okaljano. Ova promjena boje je samo površinska, kao što je napisano: "Ne gledajte me [s prijezirom] što sam crna; jer me [samo] sunce opalilo" (Pj 1,6).■

(Gold from the Land of Israel, str. 103-105. Prilagođeno iz Ein Eyah vol. IV, str. 241-242.)

Rabbi Shlomo Carlebach:

Kako biti 'posuda' za B-žlje svjetlo

Prije tog velikog dana, prije nego li dođe Mešijah ...odjednom su otvorena sva nebeska vrata, i sva vrata učenja tajni svijeta. Zna-te da postoji takva stvar kao što je voliti B-ga, i postoji takva stvar kao što je bojati se B-ga. Naravno, da bojati se B-ga ne znači biti uplašen - B-g nije takav. Postoji snažna tvrdnja koja kaže ja se ne bojim B-ga, ali se bojim onoga koji se ne boji B-ga. Voljeti B-ga nije jednostavno, no to je svima jasno. Kada je riječ o strahu od B-ga, tu imamo mali problem. Što to znači bojati se B-ga? Baal Šem Tov kaže da bojati se B-ga znači bojati se da ne izgubim Njegovo svjetlo, bojati se da ću učiniti nešto pogrešno i da ću biti udaljen od Njega. To je jedno značenje. Drugo značenje je da strah po prirodi ne znači biti uplašen. Hebrejska riječ za strah je "jira". U *hasidusu* (hasidizmu) učimo da "jira" ima ista slova kao "rea" (reš, jod, alef, he), a *rea* znači vidjeti. To znači da možete voljeti B-ga sa zatvorenim očima ili možete voljeti B-ga i vidjeti Ga. Kada Ga vidite, vi znate da *mamaš* (stvarno) vidite B-ga, vi drhtite. To je također način kako voljeti B-ga, ali uz drhtanje.

Koliko mi zaista znamo o B-gu? Istina je da znamo vrlo malo. Znamo da je On stvorio svijet, govorio nam na gori Sinaj ... ali zapravo, znamo vrlo malo. Da biste voljeli ne morate znati toliko mnogo. Riječ strah je loš prijevod za *jira*. *Jira* znači biti svjestan B-ga - strahopoštovanje. Ja zaista znam da je On tamo. Ja mogu voljeti djevojku koja je u Aus-

traliji, to je "ahava" (ljubav). Ali *jira* znači da mogu voljeti B-ga čak i ako je daleko jer znam da je On baš ovdje. Stvarno znati da je On baš ovdje, to je *jira*.

Istina je da, prije nego što Mešijah dođe, da tako kažem, svi zidovi između čovjeka i čovjeka, između čovjeka i B-ga padaju... tako da svijet sve više bude svjestan da je B-g doista ovdje. Što se događa kada Mešijah dolazi? Čitavo vrijeme imat ćemo spoznaju da je B-g uistinu ovdje. Dakle, sva vrata učenja, vrata tajni

svijeta, vrata straha od B-ga ili *jira*, saznanja da On stvarno postoji, sva su srušena.

B-g ne sja istim svjetlom dva puta. Istina je da snažno svjetlo svijetli u svijetu, ali uvijek ima novih i još dubljih svjetala. Dakle, prije dolaska Mešijaha, takva velika svjetla dolaze na svijet na najnevjerovatnije načine.

A sada tužno pitanje, gdje su ta svjetla upravo sada? Rav Kook, pokojni glavni rabin Izraela, kaže, da zato što smo tako dugo bili u egzilu (ne samo da smo fizički bili u pro-

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Kako biti 'posuda' za B-žje svjetlo**

gonstvu, nego također i duhovno) ono što nam se dogodilo jest da više ne vjerujemo ... u dubini svoje duše mi ne vjerujemo stvarno. I pored sveg našeg takozvanog vjerovanja u Mešijaha i svega ostaloga na svijetu... mi zapravo ne vjerujemo. Zauzimate nekog malog *jidelea* (Židova) i upitate ga, vjeruješ li zaista da se cijelom svijetu događaju velika svjetla... a on kaže, tko sam ja, zar ne? On je uistinu u izgnanstvu. Upitate li ga, misliš li da bi mogao imati proročke vizije ... on bi rekao "Ludo! Zašto ne?" Jer on ne vjeruje u to, on ne vjeruje u sebe.

Najtužnija je stvar da većina ljudi radije živi u tami, nego da vide moćno svjetlo. Zato postoje ljudi koji ne znaju ništa o svjetlu ... ti ljudi možda čak i ne znaju da postoji jedan B-g, možda ih nitko to nije podučio. Ljudi koji su podučeni da postoji jedan B-g bili su podučeni na takav način da oni to doista znaju. Reći ću vam jednu vrlo duboku stvar. Dok se ta velika svjetla spuštaju na svijet, oni su spremni da uhvate nekoga da ih pripremi za ovo silno svjetlo. Stvar je u tome da stvarno morate znati da postoji jedan B-g i da je On toliko blizu vama koliko Mu dopustite da bude. Moćna svjetla se ovdje nalaze upravo sada ... samo to morate vjerovati. Ako to ne možemo vjerovati, još uvijek smo u izgnanstvu.

Rav Kook kaže da svi oni ljudi koji ništa ne znaju, upravo su ti koji su spremni vjerovati da se za njih otvaraju velika svjetla, nevjerovatna svjetla. On kaže da mi nemamo pojma koliko je B-gu slomljeno srce što se ne može otkriti ljudima s kojima želi razgovarati. Oni to ne žele čuti. Kao da vam netko kuca na vrata. On kaže: "B-g ti kuca na vrata" – niste

normalni, to sigurno pas laje. To je tako tužno.

Na svijetu se događaju velike stvari, silna svjetla dolaze na svijet a čini se da nitko to ne primjećuje. Ljudi koji znaju da postoji jedan B-g, ne žele to čuti. A začudo, oni koji ništa ne znaju, ili ih nitko ništa nije podučio (nisu bili podučeni što izgnanstvo podučava o B-gu), oni su sasvim otvoreni i primaju veliko svjetlo. Tako Rav Kook kaže, ako imate imalo razuma, barem malo, načinite od sebe malu 'posudu' koja će primiti ovo moćno svjetlo i odjednom ćete pronaći sebe. Uzrast ćete u jednom danu toliko koliko drugi nisu uzrasli godinama.

Stvarno morate znati da postoji jedan B-g. Kako je Abraham postao toliko velik? On je istinski znao da postoji jedan B-g. Abraham je stvarno znao što je to štovanje idola. Što-

vanje idola ne znači uzeti neki kipić i klanjati mu se, to je za djecu. Štovanje idola znači služiti B-gu bogoslužjem koje je strano (*avoda zera*), strani način bogoslužjenja ne uklapa se. Ako ja istinski ne znam da postoji jedan B-g onda je sve što radim štovanje idola.

Što je u stvari dolazak Mešijaha? Prorok Izaija kaže da će cijeli svijet biti ispunjen poznavanjem B-ga, kao što voda prekriva ocean. Što će se dogoditi kad dođe Mešijah? Tada ćemo stvarno znati da ima jedan B-g. Stoga, što više znate da postoji jedan B-g, to ste bliže dolasku Mešijaha, tom velikom danu. Rav Kook kaže, ako znate da postoji jedan B-g, onda niste u izgnanstvu, i nitko nema moć nad vama, ništa vas ne može srušiti...■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: ŠEMOT

Paraša Šemot označava početak nove ere duhovnog rada - *Šovavim*. Naziv *Šovavim* tvore prva slova šest parašot koje opisuju Izlazak. Ovo je prva paraša knjige Izlaska - *Šemot*.

Tijekom ovih šest tjedana, dok čitamo o Izlasku, imamo sjajnu priliku da sebe dovedemo na više, darežljivije mjesto. Ovi tjedni nisu laki. Skrivena bol, konflikti i stres imaju tendenciju da isplivaju na površinu. Moramo biti strpljivi i hrabri. Želimo svima uspjeh!

Priča u paraši *Šemot* - Izlazak počinje riječima "Ovo su imena sinova Izraelovih koji dolaze u Egipat ..." a Zohar nam objašnjava da nam knjiga Izlaska pripovijeda nekoliko priča. Površinska, jednostavna priča je poznata priča o Mošeovom izbavljenju Izraelaca iz egipatskog ropstva. Dublja priča je priča o neprestanoj borbi između naše duše (šifra: Izraelaca) i tijela (Egipat, na hebrejskom: *Micrajim*, iz korijena *mecar* (tjesnac), usko mjesto - naše je tijelo tamnica duše), i to je razlog zašto Tora govori u sadašnjem vremenu - "... koji dolaze u Egipat ...", jer ta je borba naša stvarnost u bilo kojem trenutku. Svatko od nas ima svog faraona, pa kada zamijenimo mjesta hebrejskih slova u riječi faraon dobivamo riječ *ha-oref* (vrat, šija), što nam sugerira da naše tijelo okreće vrat (tj. leđa) duši. I to je prikazano u našoj priči, kada Moše kaže faraonu: "Ovako govori G-spod, B-g Izraelov: Pusti moj narod da ide ..." a Faraon mu odgovori: "... Tko je G-spod da ja poslušam njegov glas i pustim Izraelce da idu?..." - to je tijelo koje okreće leđa duši, ili stalni rat između materijalističke svijesti i duha - bitka za naš identitet.

Zohar nas podučava da kao što naše tijelo raste, tako raste i naša

duša. To znači da sile duše (u našoj priči: Djeca Izraela) u naše tijelo (Egipat) ulaze postupno, u fazama. Pravi rat započinje u dobi *bar/bat micve*, neposredno nakon što je naša duša nakupila dovoljno snage da se može sama boriti. Svake godine, tijekom šest tjedana u kojima se čita priča o Izlasku imamo priliku još jednom proći kroz taj rat. To se razdoblje naziva "Vrijeme *šovavima*" (*šovavim* je, na hebrejskom, kratica sastavljena od prvih slova prvih šest parašijot knjige Izlaska: *Šemot*, *Va-Era*, *Bo*, *Bešalah*, *Jitro*, *Mišpatim*), u kojem se nebesa otvaraju da bi nam dopustila da ponovno doživimo proces rasta i dostizanja prave zrelosti. Istinska je zrelost psihičko stanje stvarne slobode.

Vrhunac priče o Izlasku je otkrivenje na gori Sinaj; i kada Moše donosi s gore ploče saveza rečeno je: "a pismo je bilo pismo B-žje, urezao na ploče" - a Midraš objašnjava da ne bismo trebali čitati "urezano" (*harut*, na hebrejskom), nego *herut* (sloboda). Istinska sloboda je ono psihičko stanje u kojem um može savladati sva ograničenja našeg tijela uključujući i anđela smrti.

Zohar podučava da kako bismo prevladali tjelesna ograničenja mi

moramo izabrati put ljubavi - "...voli bližnjega svoga kao samoga sebe ...". Od trenutka kada se uspijemo osloboditi samih sebe i voljeti svog bližnjeg, bezuvjetna ljubav je znak da smo oslobođeni okova koji sputavaju naše tijelo.

Važno je razumjeti da se Izlazak može dogoditi u svakom području našega života. Svatko od nas ima priliku izbaviti se iz svog vlastitog Egipta. Prilika koju dobivamo u sljedećih šest tjedana je da ispravimo ona vremena kada smo postupali na nezreo, neodgovoran, sebičan način (hebrejski: *šovavim*).

Tjedni alati za duhovni rast

Prema kabali paraša (priča) *Šemot* je početak jednog vrlo važnog perioda godine, šest tjedana *šovavima* (početna slova parašot za tih 6 tjedana). Tijekom šest tjedana, dok čitamo o Izlasku, pruža nam se jako dobra prilika da sebe dovedemo na više, slobodnije mjesto. Ovi tjedni nisu lagani - prikriivena bol, sukobi i stres streme tome da izbiju na površinu. Moramo ostati strpljivi i hrabri. Tim *Kabale uživo* želi vam svima da uspijete u tome! ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Aseret Hadivrot*

Kada je reb Šmelke Horovic došao u Nikolsburg, vođe zajednice ga obavijestili su da ondje imaju poseban običaj: od svakog novog rebea se očekuje da doda novo pravilo ili običaj u ljetopisu zajednice. Reb Šmelke ih je saslušao, zagonetno se nasmijeo, ali nije ništa odgovorio.

Kako je vrijeme prolazilo, a on još nije ništa dodao u knjigu pravila, uglednici zajednice su ga sve češće podsjećali na običaj.

Reb Šmelke je nastavio odugovlačiti i smišljati razne vrste izgovora. Konačno je njegov tajnik preuzeo stvar u svoje ruke i stavio pred njega otvorenu knjigu. Pored knjige je uredno složio pribor za pisanje. Reb Šmelke nije imao kuda, uzeo je olovku i jednostavno napisao: Deset izreka (Aseret hadibrot).

Kad je završio s pisanjem, samo je kratko dodao:

"Premda ih dobro znamo, uvijek ih iznova trebamo proučavati."■

** Prema hebrejskom izvorniku "Aseret hadivrot" bilo bi bolje prevesti kao "Deset izreka", ili "Deset učenja"*

Postoje pitanja koja svi postavimo za vrijeme svojih života: zašto u ovome svijetu ima toliko patnje? Kako se nositi s emocionalnom, duhovnom i psihološkom boli? Zašto B-g dozvoljava da pravični ljudi ponekad proživljavaju nesnošljivu bol?

Ova pitanja predstavljaju paradoks. Sama činjenica da nas patnja može toliko uznemiriti svjedoči o našoj vjeri u pravičnog i poštenog B-ga od koga očekujemo da na isti način upravlja svijetom. A ipak, vidimo da bol i patnja dovode do toga da mnogi ljudi posumnjaju u samo postojanje B-ga ili bar u njegovu uspješnost.

Bez obzira na to koliko ozbiljno posumnjali u B-ga, mi nikada ne prihvaćamo bol kao naše "prirodno" stanje; mi je doživljavamo kao paralizirajuće i neprihvatljivo iskustvo i učinit ćemo sve da je se oslobodimo. Ipak, bol može slomiti našu volju i spriječiti nas da jasno razmišljamo i pronađemo pomoć. Kako razriješiti ovu dilemu i spasiti se iz ralja boli?

Kada god razgovaramo o boli i patnji, moramo biti jako pažljivi. Premda im je korijen sasvim realno, ponekad razorno iskustvo – gubitak voljene osobe, ozbiljan neuspjeh – one se izražavaju kao *emocije* i zato su nepristupačne racionalnom pristupu. Kako razgovarati o takvim problemima, a da ne uvrijedimo onoga koji pati? Tako da shvatimo da je emocionalna, duhovna i psihološka bol stvarna te da je nikakav razgovor ne može do kraja odstraniti. Ipak, u susretu s patnjom moramo biti suosjećajni i polučiti rezultate kako bismo istinski napredovali prema životu ispunjenom smislom.■

Gospodaru svijeta!

Prvo mi daj snage da zgriješim
na sve načine na koje sam morao
zgriješiti.

A potom mi daj još više snage
da popravim sve što sam zgriješio
i da se pokajem iz dubine srca.■

~ R. Arye Leib ben Sara

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Zahvalnost – Hakarat ha'Tov

Musarska učenja u vezi zahvalnosti teška su, jer nam ne dopuštaju da se samosažalijevamo, bez obzira koliko malo imali. Jedan je učitelj musara započeo svoj govor tako što je udario po stolu i rekao, "Dovoljno je što je ljudsko biće na životu!" I s time je završio svoj govor.

Ima priča – vjerojatno jedna od urbanih legendi, no ipak nabijena istinom – o poznatom violinistu Itzhaku Perlmanu. Jedne je večeri Perlman bio u New Yorku kako bi održao koncert. Kao dijete bio je obolio od dječje paralize, tako da za njega popeti se na pozornicu nije bio nimalo lagan zadatak. On ima proteze na obje noge i hoda uz pomoć dviju štaka. Perlman se pozornicom kreće sporo, sve dok ne dođe do stolice na koju sjedne da bi svirao.

Čim se pojavio na pozornici te večeri, publika je zapljeskala i potom s puno poštovanja čekala dok je on preko pozornice polagano napredovao do svoje stolice. Smjestio se na stolicu, dao znak dirigentu da počne i zaskirao.

Nije odsvirao niti nekoliko prvih taktova kad je pukla jedna od žica na njegovoj violini, fujknuvši poput metka. U tom je trenutku Perlman još bio dovoljno blizu početka djela

pa je bilo logično da prekine koncert dok ne zamjeni žicu, i tada počne is početka. Međutim, on to nije učinio. Zastao je na trenutak, a onda dirigentu dao znak da nastavi tamo gdje su stali.

Perlman je sada imao samo tri žice na kojima je mogao odsvirati svoju solističku dionicu. Neke od nota koje su mu nedostajale uspio je pronaći na ostalim žicama, ali tamo gdje to nije bilo moguće, morao je u svojoj glavi i na licu mjesta, tako preraditi glazbu da sve ipak ostane na okupu.

Svirao je vatreno i vješto, spontano prerađujući simfoniju sve do kraja. Kada je konačno spustio svoje gudalo, publika je još jedan trenutak ostala sjediti u tišini, zapanjena. A onda su skočili na noge i mahnito mu klicali. Bili su svjesni da su upravo bili svjedoci jednog izuzetnog otkrivenja ljudskog umijeća i genijalnosti.

Perlman je podigao svoje gudalo kako bi zatražio malo tišine. "Zna-

te," rekao je, "zadatak je umjetnika da stvori prekrasnu glazbu s onime što mu je na raspolaganju."

Moramo se zapitati, da li je govorio o žicama violine ili o svom tijelu? I da li to vrijedi samo za umjetnike? Svakome od nas ponešto nedostaje, pa stoga pred nama stoji izazov da odgovorimo na pitanje: Da li i mi imamo stav da načinimo nešto predivno s onime što nam je na raspolaganju, koliko god to bilo nepotpuno?

Voda iz slavine

Hebrejski pojam za zahvalnost je *hakarat hatov*, koji doslovno znači, "prepoznati dobro." Prakticirati zahvalnost znači prepoznavati dobro koje već imate.

Ako ste ostali bez zaposlenja, ali još uvijek imate obitelj i zdravlje, imate nešto na čemu možete biti zahvalni.

Ako se ne možete kretati bez invalidskih kolica, ali vam je um ostao oštar kao nekada, imate nešto na čemu možete biti zahvalni.

Ako ste pokidali strunu na violini, a ipak su vam ostale još tri, imate nešto na čemu možete biti zahvalni.

Kada se otvorite za osobinu zahvalnosti, jasno vidite koliko toga dobrog ima u vašem životu. Zahvalnost je svjedočanstvo toga. Naravno, još uvijek će biti onoga što vam nedostaje, pa kada posegnete za zahvalnošću nitko vam neće reći da morate staviti ružičaste naočale kako biste nedostatke učinili neza-

(nastavak s 38. stranice) **Alan Morinis Program musara**

mjetnima. No većina nas ima sklonost da se toliko snažno usredotoči na ono što nam nedostaje u životu da jedva da primjećujemo dobro koje je protuteža tome.

To je stanje posebno učestalo kod onih koji žive u svijetu ispunjenom oglašavanjem, koje nam stalno otkriva sve stvari koje *nemamo* – i kaže nam kako ćemo biti zadovoljni sobom i svojim životom, ako kupimo njihov proizvod.

Nema granice onome što nemamo, i ako se na to usredotočimo, onda će naši životi neminovno biti ispunjeni beskrajnim nezadovoljstvom. To je etika koja stoji iza znamenite talmudske izreke koja postavlja pitanje, "Tko je bogat?" i potom odgo-

vara, "Onaj koji uživa u onome što ima." (*Avot* 4,1)

Rabin Yisrael Salanter jednom je primijetio da neki lukuzni restoran naplaćuje vrlo visoku cijenu za šalicu kave. Prišao je vlasniku i upitao ga zbog čega je kava toliko skupa. Napokon, malo vruće vode, par zrna kave i žličica šećera ne može koštati više od nekoliko centi.

Vlasnik mu je odgovorio: "Točno je da za nekoliko centi kod kuće možete napraviti kavu. Ali ovdje u restoranu, mi vam pružamo lijep dekor, ugodnu glazbu koja svira u pozadini, profesionalne konobare i posuđe od najboljeg porculana, kako bismo vam poslužili šalicu kave."

Lice rabina Salanter se ozarilo. "O, velika vam hvala! Sada shvaćam blagoslov *šehakol* – 'Sve je stvoreno Njegovom riječju' – kojeg govorimo prije nego li pijemo vode. Vidite, do sada sam, kada bih govorio blagoslov, imao na umu samo to da zahvaljujem Stvoritelju za vodu koju je stvorio. Sada mnogo bolje razumijem blagoslov. 'Sve' obuhvaća ne samo vodu, već i svjež zrak koji udišemo dok pijemo vodu, ljepotu svijeta koji je oko nas, glazbu ptica koja nas zabavlja i uzdiže naš duh, svaka sa svojim posebnim cvrkutom, ljupko cvijeće sa svojim veličanstvenim bojama i predivnim nijansama, svježi povjetarac – za sve to moramo zahvaliti B-gu kada pijemo vodu!"

Kada živite nabijeni zahvalnošću, zahvaljivat ćete za sve i za svakoga koji vam je učinio nešto dobro, učinili to oni s namjerom ili nenamjerno. Zamislite molitvu zahvalnosti koja se pojavi na vašim usnama kad vam vozač automobila pored vas bez protesta dopusti da se prestrojite, ili kada voda poteče iz slavine ili vam hrane bude dovoljno?

Kada se zahvalnost, poput ovoga, dobro uhoda, to je znak da je srce ispravno i potpuno. Zahvalnost ne može postojati uporedo sa ohološću, ljutnjom i sebičnošću. Hasidski učitelj Rebe Nachman iz Breslova piše, "Zahvalnost se veseli sa svojom sestrom radosti, i uvijek je spremna upaliti svijeću i napraviti zabavu. Zahvalnost nije baš ljubitelj stare klike dosade, očaja i uzimanja života zdravo za gotovo." ■

OTETI
 Iz domaćeg tiska

U podzemnom tunelu u Gazi pronađena tijela dvojice talaca

Index, 8.01.2025.

TIJELA izraelskih talaca Youssefa al-Zayadnija i Hamze al-Zayadnija, oca i sina, pronađena su u Pojasu Gaze, priopćila je danas obitelj oteatih. Izraelske obrambene snage (IDF) potvrdile su da su njihova tijela otkrivena jučer u podzemnom tunelu u Rafahu.

Kako piše Jerusalem Post, oni su oti zajedno s još dvoje rođaka. Bili su pripadnici beduinske zajednice u Izraelu i živjeli su u gradu Rahatu, ali su radili na kibucu kada je Hamas izveo napad.

"Obaviješteni smo da su pronađena tijela Youssefa i njegova sina Hamze. Srce nas boli. Željeli smo da se vrate živi u zagrljaj obitelji - no, nažalost, vratili su se mrtvi", izjavio je rođak Ali Zayadni za Ynet i dodao: "Aisha i njezin brat Bilal čekali su da ih zagre. Ovo je teška i šokantna tragedija."

"Teška vijest koja nam je slomila srce"

"Svaki dan dječaci i ja provjerali smo ima li ikakvih novosti", rekao je Ali.

"Mislili smo da će biti oslobođeni u sklopu novog dogovora jer smo vidjeli izvještaje da su među onima koji su oslobođeni. Nadali smo se da su još živi. Sljedeći dan, kada smo primili vijest da su pronađeni, nismo mogli vjerovati i rekli smo: 'Provjerite, možda griješite, možda su živi, nemojte žuriti.' Na kraju smo morali prihvatiti tešku vijest koja nam je slomila srce."

Oteti 7. listopada

Youssef i Hamza oti su, po pisanju Jerusalem Posta, iz kibuca Holit 7. listopada 2023. kada je Hamas napao južni Izrael i ubio oko 1200 ljudi. Oti su zajedno s Aishom i Bilalom, Hamzinim bratom i sestrom. Bilal i Aisha pušteni

su u sklopu dogovora u studenom.

Prema izvješću Yneta, Youssef je iz sebe ostavio 18 djece.

Tijela su prevezena na medicinsku obradu u Institut za sudsku medicinu, objavio je Walla. Youssefovo ime pojavilo se na procurelom popisu koji je objavio Al-Sharq, a odnosio se na taoce koji su trebali biti oslobođeni u prvoj fazi prekida vatre, prenosi Walla.

Ministar obrane izrazio sućut

Ministar obrane Israel Katz izrazio je sućut obitelji putem društvene mreže X.

"Tijekom svog mandata kao ministra vanjskih poslova pratio sam hrabru obitelj kroz teške trenutke i posebno se zbližio s Alijem, Youssefovom bratom i Hamzinim ujakom, koji me pratio na mnogim putovanjima i političkim sastancima te ispričao priču o Youssefu i Hamzi mnogim čelnicima", napisao je Katz. "Čak i sada, u ovim trenucima, nastavljamo činiti sve kako bismo ispunili svoju najveću moralnu obvezu - povratak svih oteatih, živih i mrtvih, u Zemlju Izraela." ■

Žena iz goruće sinagoge u LA-u spasila svitke Tore: "Nisam dvaput razmišljala"

Index, 9.01.2025.

ŽENA koja je spasila svitke Tore iz sinagoge uništene u požarima u Los Angelesu izjavila je za BBC da bi učinila sve što je moguće da ih spasi.

Ruth Berman Harris bila je kantorka u Židovskom hramu u centru u Pasadeni, koji je po-

tpuno uništen u požaru Eaton. Riječ je o građevini sagrađenoj prije 84 godine.

Prije nego što je požar zahvatio zgradu, Harris je uspjela spasiti svitke Tore, predmete iz kojih se čita tijekom molitvenih službi tijekom cijele godine.

Na pitanje jesu li ona i njezin suprug imali bilo kakvih dvojbi u vezi ulaska u zgradu, rekla je: "Naravno da ne... u zgradi je bilo dima, ali plamen nije bio dovoljno blizu da bih se osjećala ugroženo - učinila bih sve što mogu sve dok se osjećam sigurnom kako bih spasila Tore iz naše sinagoge."

"Unutra smo bili najviše 15 minuta - prvih 10 minuta je bilo struje, bilo je puno dima, pobrinula sam se da imamo maske, a zatim smo ih uspjeli staviti u auto... u trenucima kada znaš što je ispravno, ne trebaš dvaput razmišljati, jednostavno to učiniš - i tako sam učinila," izjavila je za program News-hour BBC World Servicea. ■

Još jedna sinagoga u Sydneyju išarana antisemitskim grafitima

Index, 11.01.2025.

SINAGOGA u Sydneyju išarana je antisemitskim grafitima, priopćila je policija danas, dan nakon antisemitskog vandalizma nad zasebnom sinagogom u glavnom gradu Novog Južnog Walesa.

Australija je bila svjedokom niza antisemitskih incidenata u posljednjih godinu dana, uključujući grafiti na zgradama i automobilima u Sydneyju, kao i

podmetanje požara u sinagogi u Melbourneu koji je policija ocijenila kao terorizam. U posljednjem incidentu, policija je rekla da je obaviještena o grafitima na sinagogi, smještenoj u predgrađu Newtown.

Židovske organizacije se žale da vlada ne čini dovoljno

Kuća u istočnom dijelu Sydneyja, središtu gradske židovske zajednice, također je bila iša-

rana antisemitskim grafitima, navela je policija, dodajući da također istražuju uvredljive komentare na uličnom plakatu u predgrađu Marrickvillea.

Jučer je uspostavljena specijalna policijska jedinica za istragu napada na sinagogu Southern Sydney u predgrađu Allawah u ranim jutarnjim satima u petak. "Nema mjesta u Australiji, nažalost, tolerantnoj multikulturalnoj zajednici, za ovu vrstu kriminalnih aktivnosti", rekao je u

petak australski premijer Anthony Albanese, govoreći o incidentu u sinagogi u južnom Sydneyju.

Australija je zabilježila porast antisemitskih i islamofobnih incidenata otkako je Hamas napao Izrael u listopadu 2023. i Izrael pokrenuo svoj rat protiv Gaze. Neke židovske organizacije naglasile su da vlada nije poduzela dovoljno mjera kao odgovor. ■